

Riksdagens arbetsformer

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 38 motionsyrkanden från de allmänna motions-tiderna 2005 och 2006, vilka gäller riksdagens arbetsformer och riksdagsledamöternas villkor. I en motion föreslås en annan ordning för riksdagens hantering av EU-frågor än den som föreslås i ett vilande förslag till lag om ändring i riksdagsordningen och som behandlas i utskottets betänkande 2005/06:KU3. I övrigt gäller motionerna teckentolkning, EU-flagga i plenisalen, motionsrätten, fördelning av ärenden mellan utskotten, voteringarna i kammaren, sättet att bestämma ledamöternas arvoden, förbud att inneha arbete vid sidan av riksdagsarbetet, ledighet för studier, registret över ledamöternas ekonomiska intressen, det ledamotsnära stödet, miljöledningssystem, nordiskt samarbete, sammansättningen av Riksrevisionens styrelse m.m.

Utskottet har avstyrkt samtliga motioner.

I betänkandet finns fem reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	5
Riksdagens arbete med EU-frågor	5
Kammaren	7
Motionsrätten	9
Utskotten	13
Voteringarna i kammaren	19
Riksdagsledamöternas villkor	22
Registret över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen	31
Det ledamotsnära stödet	33
Miljöpolicy och miljöledningssystem	35
Riksdagsutbildning om politisk påverkan	38
Rum för stillhet	39
Riksdagshörna i Luleå	40
Nordiskt samarbete	41
Riksrevisionen	43
Reservationer	45
1. Motionsrätten, punkt 3 (mp)	45
2. Utskotten, punkt 4 (v)	46
3. Riksdagsledamöternas villkor, punkt 6 (v)	46
4. Riksdagsledamöternas villkor, punkt 6 (mp)	47
5. Nordiskt samarbete, punkt 13 (v)	49
Särskilt yttrande	50
Riksdagens arbete med EU-frågor, punkt 1 (s)	50
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	51
Motion väckt med anledning av prop. 2005/06:155	51
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	51

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagens arbete med EU-frågor

Riksdagen avslår motion 2006/07:K219 yrkandena 1–5.

2. Kammaren

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K206, 2006/07:K217, 2006/07:K218, 2006/07:K303 och 2006/07:K321 yrkande 2.

3. Motionsrätten

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K216, 2006/07:K237 yrkande 1, 2006/07:K238 och 2006/07:K266.

Reservation 1 (mp)

4. Utskotten

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A5 yrkande 2, 2006/07:K244 yrkandena 1 och 2 samt 2006/07:A238 yrkandena 8 och 9.

Reservation 2 (v)

5. Voteringarna i kammaren

Riksdagen avslår motion 2006/07:K237 yrkande 2.

6. Riksdagsledamöternas villkor

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K213, 2006/07:K241, 2006/07:K255, 2006/07:K260 yrkandena 1 och 2 samt 2006/07:K316 yrkandena 1–3.

Reservation 3 (v)

Reservation 4 (mp)

7. Registret över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen

Riksdagen avslår motion 2006/07:K259.

8. Det ledamotsnära stödet

Riksdagen avslår motion 2006/07:K361 yrkandena 1 och 2.

9. Miljöpolicy och miljöledningssystem

Riksdagen avslår motion 2006/07:K369 yrkandena 1 och 2.

10. Riksdagsutbildning om politisk påverkan

Riksdagen avslår motion 2006/07:K332.

11. Rum för stillhet

Riksdagen avslår motion 2006/07:K305.

12. Riksdagshörna i Luleå

Riksdagen avslår motion 2006/07:K231.

13. Nordiskt samarbete

Riksdagen avslår motion 2006/07:K263 yrkande 1.

Reservation 5 (v)

14. Riksrevisionen

Riksdagen avslår motion 2006/07:K267.

Stockholm den 21 november 2006

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Per Bill (m), Henrik von Sydow (m), Morgan Johansson (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Stefan Tornberg (c), Yilmaz Kerimo (s), Liselott Hagberg (fp), Helene Petersson (s), Björn Leivik (m), Billy Gustafsson (s), Ingvar Svensson (kd), Anna Bergkvist (m), Phia Andersson (s), Annie Johansson (c), Mikael Johansson (mp) och Pernilla Zethraeus (v).

Utskottets överväganden

Riksdagens arbete med EU-frågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om riksdagens hantering av EU-frågor, som bl.a. syftar till att EU-nämndens ställning inte ska begränsas, vilket föreslås i ett vilande förslag som behandlas i utskottets betänkande 2005/06:KU3.

Jämför särskilt yttrande (s).

Motionen

Carl B Hamilton begär i motion K219 att riksdagen beslutar att anta ett förslag i motionen om ändring av riksdagsordningen, att godkänna de i motionen föreslagna riktlinjerna för utskottens arbete med EU-frågor, för EU-nämndens arbete och för arbetet med yttranden till EG-kommissionen samt att varje parti i EU-nämnden har rätt till sammanlagt minst åtta ordinarie och suppleantplatser (yrkandena 1–5).

Motionären framhåller att en subsidiaritetskontroll i det konstitutionella EU-fördraget innebär att de nationella parlamenten ges en möjlighet att yttra sig direkt till EU:s institutioner och hänvisar till att Europeiska rådet i juni 2006 beslutat i fråga om nationella parlaments nya utvidgade uppgifter i EU-samarbetet. Konstitutionsutskottet bör nu utforma de nödvändiga reglerna. Riksdagen bör godkänna riktlinjer för arbetet med yttrandena till EG-kommissionen som innebär att om utskottet så önskar kan det avge ett betänkande till kammaren, som sedan avgör om betänkandet ska skickas till kommissionen, men att utskottet också kan yttra sig direkt utan någon behandling i kammaren.

EU-samarbetet innebär nya villkor. Riksdagen måste anpassa sig till att vi nu lever i *en flemnivådemokrati* där nya vägar krävs. Motionären rekommenderar att Sverige lär av de andra EU-ländernas teoretiska och praktiska erfarenheter, särskilt Danmarks och Finlands. Riksdagskommitténs tanke att försvaga EU-nämndens ställning kolliderar med EU-toppmötets beslut i juni 2006 att ge ökade uppgifter till det organ i nationella parlament som ska hantera Cosac-uppgifterna, dvs. i Sverige EU-nämnden. En uppdelning i ”saksamråd” och ”beslutsamråd” finns såvitt är bekant för motionären inte i något annat EU-land. Det riktiga vore att konstitutionsutskottet tog sitt ansvar att utforma regler för arbetet som faktiskt är möjliga att tillämpa i stället för att lägga ett förslag som innebär att utskotten och EU-nämnden ska tvingas utveckla en praxis.

Begreppen sak- och beslutsamråd kan enligt motionen inte fungera. Varken regering eller riksdag kan i förväg, dvs. inför ett ministerrådsmöte, veta säkert om det blir ett "sakministerråd" eller "beslutsministerråd". Det bör klargöras att *alla faktiska beslut* som tas under den *beslutsskapande fasen* kan bli föremål för utskottens "överläggningar" med regeringen, och att dessa faktiska beslut måste få acceptans i EU-nämnden inför ministerrådsmöten. Om dagens avgränsning avskaffas kommer EU-nämnden att tvingas ägna sig åt en mängd oväsentliga detaljfrågor.

Det är enligt motionen viktigt att den goda praxis som utvecklats i riksdagen i samband med regeringskonferenserna behålls. Samrådet i samband med regeringskonferenser bör regleras i riksdagsordningen. Motionären föreslår att den nya 10 kap. 6 § riksdagsordningen ska motsvara den nuvarande 10 kap. 5 § med den ändringen att ett nytt andra stycke infogas med följande lydelse:

Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet och i samband med regeringskonferenser inom Europeiska unionen.

Bakgrund

Riksdagen beslutade i juni 2006 att som vilande anta ett förslag till lag om ändring i riksdagsordningen som gäller riksdagens arbete med EU-frågor (bet. 2005/06:KU21, prot. 2005/06:133). I betänkande 2006/07:KU3 anmäls det vilande förslaget för slutligt beslut, och utskottet tillstyrker att det slutligt antas.

Tidigare behandling

I samband med behandlingen av förslaget våren 2006 avslag riksdagen en motion liknande den nu aktuella. Utskottet, som delade uppfattningen att ytterligare åtgärder måste vidtas för att stärka utskottens roll i riksdagens arbete med EU-frågor, fann förslaget vara väl avvägt i de delar som avser behandlingen av EU-frågor i utskotten. Utskottet framhöll att det som framhållits i EU-nämndens yttrande kunde uppstå svårigheter när det gäller att dela upp ministerrådets dagordningar mellan utskotten och EU-nämnden beroende på om det är fråga om beslutspunkter eller inte. Utskottet såg emellertid inte dessa svårigheter som oöverkomliga utan förutsatte att det kommer att utvecklas en praxis och även rutiner som underlättar uppdelningen. Utskottet kunde inte heller se några tungt vägande skäl mot att olika aspekter av samma frågor i vissa fall skulle kunna bli föremål för såväl överläggning med utskott som samråd med EU-nämnden. Redan enligt gällande regelverk var det möjligt att hantera EU-frågor på detta sätt.

Utskottet delade inte heller EU-nämndens farhågor att införandet av en skarpare gräns mellan utskottens och EU-nämndens uppgifter i aktuellt avseende leder till att överblicken går förlorad och att riksdagens inflytande i EU-frågor totalt sett minskar. Tvärtom borde riksdagens inflytande i EU-frågor kunna öka ju fler ledamöter som är involverade i bedömningarna.

Utskottet hade visserligen förståelse för att det finns en rad praktiska svårigheter förenade med förslaget om rätt att ersätta en ledamot i EU-nämnden med en ledamot från berört utskott. Med hänsyn till behovet av överblick genom sakkunskap från utskotten och till behovet av att stärka utskottens roll ansåg utskottet dock att övervägande skäl talade för att utskottsledamöter, på det sätt som kommittén föreslagit, ska kunna ersätta EU-nämndsledamöter.

Utskottet framhöll att uttalanden av utskott eller EU-nämnd eller dess ledamöter inte är bindande för hela riksdagen. Den föreslagna ordningen för saksamråd med utskott innebar en möjlighet för regeringen att stämma av om ståndpunkter som den har för avsikt att inta i EU-samarbetet är förankrade i riksdagen. I den bemärkelsen kunde således även dessa meningsyttringar få betydelse i den på parlamentariska principer grundade relationen mellan regering och riksdag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare avstyrkt en motion som i stora delar motsvarar den nu aktuella. Utskottet, som i betänkande 2006/07:KU3 föreslår att det vilande förslaget om EU-frågornas hantering i riksdagen tillstyrks, vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker följaktligen motion 2006/07:K219 (fp) yrkandena 1–5.

Kammaren

Utskottets förslag i korthet

Utskottet vidhåller tidigare ställningstaganden och avstyrker motioner om teckentolkning av riksdagens frågestunder och om EU-flagga m.m. i plenisalen.

Motionerna

I motion 2006/07:K217 av Eva Flyborg (fp) begärs teckentolkning av riksdagens frågestund. Att kunna vara en aktiv samhällsmedborgare och ta sitt demokratiska ansvar måste underlättas så långt som möjligt. Av den anledningen föreslår motionären att riksdagen beslutar om att tillhandahålla en teckentolkare vid sina frågestunder. Frågestunderna sänds i SVT men är inte textade och därmed inte tillgängliga för människor med hörselproblem. En teckenspråkstolk vore därför ett viktigt komplement.

I flera motioner begärs EU-flagga i kammaren. Lena Adelsohn Liljeroth (m) begär i motion 2006/07:K206 en permanent EU-flagga i riksdagens plenisal. Motionären hänvisar till att Sverige nu har varit medlem i Europeiska unionen i över tio års tid. Trots EU:s nya möjligheter och trots Sveriges behov av täta relationer med andra länder och folk är svenskarna

bland de mest EU-negativa i Europa. I Sveriges riksdag debatteras ofta frågor utifrån ett gemensamt europeiskt perspektiv; det handlar om såväl miljö- och jordbruksfrågor som utbildnings- och utrikesfrågor. En permanent EU-flagga i riksdagens plenisal skulle tydligt markera att Sverige hör hemma i Europa.

Också Walburga Habsburg Douglas (m) begär i motion 2006/07:K321 att Europaflaggan ska användas i riksdagens plenisal jämte den svenska flaggan (yrkande 2).

Carl B Hamilton (fp) begär i motion 2006/07:K218 också en EU-flagga i kammaren. I motionen hänvisas till att Sverige enligt regeringsförklaringen hösten 2006 tydligt och klart ska tillhöra kärnan i det europeiska samarbetet. Det bör gälla även för riksdagen. I andra EU-länder är parallell flaggning med den nationella flaggan och EU-flaggan en viktig markering. Ett av de senaste exemplen är danska ambassadens hus i Stockholm vid Jakobs kyrka. Dannebrogen vajar där sida vid sida med EU-flaggan.

I motion 2006/07:K303 av Birgitta Ohlsson (fp) begärs både EU-flagga och FN-flagga i plenisal. Motionären framhåller att alltfler beslut som fattas i den svenska riksdagens kammare påverkas av och påverkar skeendena i dessa organisationer. De flesta svenska riksdagspolitiker, oavsett ideologisk hemvist, torde enligt motionären anse att vårt land ska vara en aktiv aktör på det internationella planet. Utifrån detta synsätt i en alltmer internationaliserad värld vore det passande om EU- och FN-flaggorna hängs upp i plenisal.

Bakgrund

Den fråga om teckentolkning som tas upp i motion 2005/06:K217 (fp) har varit föremål för diskussioner inom riksdagsförvaltningen. Teckenspråkstolkning av några debatter i kammaren skedde i Sveriges Television (SVT) för några år sedan. Två av debatterna sändes i SVT:s båda analoga kanaler samtidigt, och teckentolkningen visades i den ena. En av debatterna, en EU-debatt, sändes i endast en kanal med teckentolkningen i en liten infälld ruta i ena hörnet. Rutan var så pass stor att den störde den icke-teckenspråkige tv-tittaren och flera tittare ringde till SVT och klagade.

Tidigare behandling

Våren 2006 behandlade utskottet en motion om teckentolkning av frågestunderna liknande den nu aktuella och av samma motionär (bet. 2005/06:KU21, s. 71). Utskottet förutsatte att riksdagsförvaltningen följde den tekniska utvecklingen och avstyrkte motionen.

Utskottet avstyrkte i betänkande 1999/2000:KU18 (s. 11) en rad motioner om flaggning, bl.a. en motion (fp) om placering av en EU-flagga i plenisal. Utskottet ansåg att det fick ankomma på talmannen att besluta om utsmyckningen av plenisal och om flaggningen i och i anslutning till Riksdagshuset. Också i betänkande 2000/01:KU15 ansåg utskottet när det

gäller flaggning i och i anslutning till riksdagens byggnader att sådana frågor lämpligast behandlas av talmannen t.ex. i samråd med riksdagsstyrelsen (s. 12). Frågan om viss flaggning i plenisalen behandlades också hösten 2001 i betänkande 2001/02:KU9 (s. 16), våren 2003 i betänkande 2002/03:KU19 (s.10), hösten 2003 i betänkande 2003/04:KU5 och våren 2006 i förenklad ordning i betänkande 2005/06:KU21. Utskottet vidhöll sina tidigare bedömningar och avstyrkte därför motionsyrkandena.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motionerna 2006/07:K206 (m), 2006/07:K217 (fp), 2006/07:K218 (fp), 2006/07:K303 (fp) och 2006/07:K321 yrkande 2 (m).

Motionsrätten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning bl.a. till att motionsinstitutet nyligen utretts av Riksdagskommittén motioner om motionstiderna och om begränsning av motionsrätten. Vidare avstyrks en motion om elektronisk signatur för motionerna m.m. med hänvisning främst till att ändringar i rutinerna för undertecknande av motioner närmast är en fråga för riksdagsförvaltningen.

Jämför reservation 1 (mp).

Motionerna

I motion 2006/07:K216 av Eva Flyborg (fp) begärs ett förslag till en reformerad motionstid. Motionären begär i första hand en ständig motionsrätt. Ett alternativ till ständig initiativrätt kunde vara att lägga in en vecka i kvartalet. I september–oktober ägnas då motionerandet åt frågor som ligger i anslutning till regeringens budgetförslag. Med ständig initiativrätt eller motionstiden fördelad på tre eller fyra gånger per år försvinner dramatiken kring motionerandet. Riksdagen får en jämnare arbetsfördelning över året. Motionerna kan antas minska i antal samtidigt som kvaliteten blir högre. Kvaliteten i riksdagens hantering av dem skulle också bli bättre eftersom man skulle få mer tid för själva utskottsbehandlingen.

I motion 2006/07:K238 begär Anne-Marie Pålsson (m) förlängd motionstid. Motionären framhåller att riksdagens kontroll utövas bl.a. genom en noggrann analys av de förslag som regeringen lägger fram för beslut i riksdagen. Motionären anser att motionstiden på regeringens propositioner måste förlängas för att denna *de jure*-kontroll också ska kunna fungera som en *de facto*-kontroll. Detta gäller särskilt sådana propositioner som inte föregåtts av parlamentariska utredningar eller som gäller EU-direktiv som ska implementeras i svensk lag. Den i dag korta motionstiden – 14

dagar – innebär att de som ska kontrollera regeringen, dvs. riksdagens ledamöter, får blott 14 dagar på sig att läsa propositionen, tänka igenom dess innehåll, bedöma de framlagda förslagen och formulera sin syn på dessa. En förlängning av motionstiden till en månad ger enligt motionen riksdagsledamoten rimliga möjligheter att kontakta olika experter för att låta dem ge sin syn på den aktuella frågan och att utifrån dessa utlåtanden formulera sin (partiets) syn på regeringens förslag. Konstruktiv granskning även av detaljer är viktig.

Anne-Marie Pålsson begär i motion 2006/07:K237 (yrkande 1) en begränsning av den allmänna motionsrätten. Motionären hänvisar till den behandling som motionerna får i kammaren (regelmässigt avslag) och även till motionernas karaktär. Ofta rör motionerna lokala och regionala aspekter, varför de ägs av kommuner och landsting. Enligt Anne-Marie Pålsson är förslagsställarens syfte med dessa motioner primärt att påkalla den lokala pressens uppmärksamhet och att inför sin valkrets markera närvaro och ”flit”. I den mån riksdagsarbetet ska innehålla motionskrivande, bör resurserna användas för att skriva färre, men bredare motioner, partimotioner och kommittémotioner, som speglar partiets allmänna uppfattning på viktiga områden snarare än enskilda motioner om marginella frågor.

Hillevi Larsson (s) begär i motion 2006/07:K266 att det införs en möjlighet till elektroniska signaturer på motioner, interpellationer och enkla frågor. Det är nu dags att även riksdagen tar till sig den nya tekniken och gör det möjligt för ledamöterna att underteckna sina motioner, interpellationer och enkla frågor med hjälp av en elektronisk signatur i stället för en handskrivna namnteckning. Nuvarande system med handskrivna namnteckningar missgynnar enligt motionären alla de ledamöter som inte bor i Stockholm. Det är nu dags att riksdagen tar till sig den nya tekniken och samtidigt skapar jämlika villkor för ledamöterna oavsett var de råkar bo i landet.

Bakgrund

Enligt 3 kap. 9 § riksdagsordningen lämnar en riksdagsledamot förslag till riksdagen genom en motion. Enligt 3 kap. 10 § får motioner en gång om året väckas i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning. Den allmänna motionstiden pågår om inte riksdagen på förslag av talmanen bestämmer annat från början av riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober så länge som motioner får lämnas med anledning av budgetpropositionen. Motioner med anledning av bl.a. en proposition får enligt 3 kap. 11 § väckas inom femton dagar från den dag propositionen anmälades i kammaren. Om det finns synnerliga skäl får riksdagen besluta om kortare motionstid och om det finns särskilda skäl får motionstiden förlängas.

Enligt 4 kap. 9 § riksdagsordningen i dess lydelse från 1 oktober 2006 behöver betänkande inte avges i ett ärende om inte ärendet hinner behandlas före utgången av valperioden och behandlingen av ärendet inte heller har fått uppskjutas till det första riksmötet i nästa valperiod.

Motionsinstitutet var föremål för utredning av Riksdagskommittén under riksmötet 2005/06. I Riksdagskommitténs betänkande Riksdagen i en ny tid (framst. 2005/06:RS3) redovisades bl.a. tidigare arbete i frågan och motionsinstitutet i grannländerna. Kommittén diskuterade två motionstider och ständig motionstid. För utskottens del skulle förslaget om två motionstider innebära att det inte längre gick att överblicka ett riksmötes hela flöde av fristående motioner vid början av riksmötet men att planeringen av höstens och vårens arbete med motionerna ändå kunde ske med utgångspunkt från de motioner som väcks i början av hösten respektive våren (i tillägg till redan tidigare väckta och ännu inte behandlade motioner). Ett genomförande av alternativet med motionsrätt året om skulle för partiernas och ledamöternas del innebära att man kan reagera på händelser och problem när de är aktuella, inte bara genom interpellationer och frågor utan också genom motioner. Liksom i det första alternativet skulle det också bli en lugnare arbetsrytm när det gäller partiernas arbete med de långsiktiga frågorna. För utskottens arbete med de fristående motionerna kunde förslaget innebära vissa omställningar. Någon planering av arbetet med utgångspunkt från de vid riksmötets inledning lämnade motionerna enligt nuvarande ordning kan inte göras. Utskotten skulle i stället få planera sitt arbete med utgångspunkt från att fristående motioner på olika områden behandlas vid olika på förhand bestämda tillfällen under en valperiod, t.ex. i anslutning till viktigare propositioner. Kommittén var visserligen på det klara med att den nuvarande ordningen med tidsbegränsad allmän motionstid vid riksmötets början har många brister men kom ändå till slutsatsen att denna ordning är att föredra framför de två diskuterade alternativen.

Riksdagskommittén diskuterade också behandlingstvånget i fråga om motioner. Kommittén pekade på att utskotten i de danska, norska och finska parlamenten kan avstå från att slutbehandla ledamotsalternativ och att dessa ärenden därmed faller. Kommittén antog inte att problemet ännu har den omfattningen att en så radikal lösning behövde tillgripas, men utslöt inte att om ökningen av antalet motioner fortgår i samma tempo som under de senaste åren kunde det bli nödvändigt att generellt införa en sådan möjlighet. För att lösa problemet med arbetssituationen våren före ett val föreslogs en möjlighet för utskotten att avstå från att lämna betänkanden i alla ärenden.

Med elektronisk signatur avses i lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer data i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra elektroniska data och som används för att kontrollera att innehållet härrör från den som framstår som utställare och att det inte har förvanskats.

När det gäller formerna för avlämnandet av motioner gällde ursprungligen att motioner avlämnades vid kammarsammanträde. Det fanns då inte behov av att motionerna undertecknades. Någon föreskrift om hur en motion ska vara uppställd finns inte. Enligt Holmberg–Stjernquists grundlagskommentar (s. 654 f.) ligger det i sakens natur att det måste finnas ett yrkande. Rimligt men inte nödvändigt är att det finns en motivering. Motionärernas (motionärernas) namn står under motionen. Vidare sägs i kommentaren att något krav på egenhändigt undertecknande inte finns. Konstitutionsutskottet har uttalat att kammarkansliet får ta emot motion även av annan än riksdagsledamot om det är ställt utom allt tvivel att motionen härrör från riksdagsledamot (bet. KU1974:65 s. 14).

Interpellationer och skriftliga frågor ska däremot vara egenhändigt undertecknade enligt riksdagsordningens tilläggsbestämmelser 6.1.1 respektive 6.4.1.

Tidigare behandling

Våren 2006 behandlade utskottet en rad motioner om motionstiden i samband med behandlingen av Riksdagskommitténs betänkande Riksdagen i en ny tid (bet. 2005/06:KU21, s. 57). När det först gällde frågan om oförändrad allmän motionstid ville utskottet understryka vad som sagts i kommitténs huvudbetänkande i fråga om utskottens behov av utrymme för delvis nya uppgifter, som behandling av EU-frågor, uppföljning och utvärdering och även fördjupade kontakter med forsknings- och framtidsfrågor. Till utskottens ökade arbetsbörda kom att antalet fristående motioner hade ökat kraftigt under senare år. Enligt utskottets mening talade inte tillräckliga skäl för att något av de båda alternativ som diskuterats av kommittén och som förts vidare i motioner skulle bidra till att minska utskottens arbetsbörda. Utskottet var därför inte berett att ställa sig bakom något av dessa alternativ till den nuvarande ordningen. Utskottet var inte heller berett att förorda en förlängning av motionstiden för följdmotioner till 30 dagar.

När det gällde det ingripande förslaget om införandet av en möjlighet för utskotten att avstå från att lämna betänkande i alla ärenden var det enligt utskottet uppenbarligen fråga om en ny praxis. Utskottet betonade värdet främst av att en nyvald riksdag inte ska behöva behandla förslag från en tidigare valperiod med annan riksdagssammansättning.

Hösten 2000 behandlade utskottet en motion som vände sig mot att motioner ofta inte är egenhändigt undertecknade (bet. 2000/01:KU4 s. 21). Enligt utskottets mening saknades det anledning att anta att den nuvarande ordningen vållat några svårigheter. Utskottet pekade på att riksdagsordningen inte ställer krav på undertecknande av motioner över huvud taget och att ett egenhändigt undertecknande inte behövs om det är ställt utom tvivel att motionen härrör från riksdagsledamoten. Enligt utskottets mening saknades behov av att ändra den nuvarande regleringen. Frågan om ändring av rutinerna ankom enligt utskottet på riksdagsstyrelsen att överlägga

om och kunde även tas upp i samrådet mellan de särskilda företrädarna för partigrupperna och talmannen. Utskottet var inte berett att förorda något särskilt initiativ i frågan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har nyligen avstyrkt motioner om förändrade motionstider. Utskottet vidhåller detta ställningstagande och avstyrker motionerna 2006/07:K216 (fp) och 2006/07:K238 (m). När det gäller begränsning av motionsrätten vill utskottet hänvisa till att det nyligen införts en möjlighet att låta motioner falla om de inte hinns med under en mandatperiod. Riksdagskommittén antog att problemet med det stora antalet motioner ännu inte har den omfattningen att en radikalare lösning behövde tillgripas, men uteslöt inte att, om ökningen av antalet motioner fortgår i samma tempo som under de senaste åren, kunde det bli nödvändigt med förändringar. Utskottet gör inte någon annan bedömning. Motion 2006/07:K237 yrkande 1 (m) avstyrks.

Den nuvarande ordningen kring utformningen av motioner är inte lagreglerad och ger utrymme för att lämna motioner utan egenhändig namnteckning. Utskottet är inte berett att förorda en lagreglering om undertecknande av motioner. Som utskottet tidigare anfört ankommer det på riksdagsstyrelsen och talmannen i samråd med de särskilda företrädarna för partigrupperna att ta upp frågor kring ändrade rutiner för motionsavlämnandet. I ett sådant sammanhang är det enligt utskottets mening lämpligt att också frågan om undertecknandet av interpellationer och skriftliga frågor tas upp. Motion 2006/07:K266 (s) avstyrks.

Utskotten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till att Riksdagskommittén nyligen utrett frågorna och till tidigare ställningstaganden motioner om utskottsindelningen och ärendefördelningen i riksdagen.

Jämför reservation 2 (v).

Motionerna

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion A238 att riksdagsstyrelsen prövar vilka åtgärder som är nödvändiga för att föra upp jämställdhetsfrågor i respektive utskott (yrkande 8) samt utreder på vilket sätt en jämställdhetsrevision av riksdagens utskottsarbete på bästa sätt kan inrättas (yrkande 9). Motionärerna framhåller att utskotten i riksdagen, såväl som på arbetsmarknadsutskottet, saknar formella instrument för att behandla jämställdhetsfrågor inom sina sakområden. Det innebär att varje annat utskott, om de så vill, kan förbise könsmaktperspektivet. Utskotten bör ha en plattform för att

kunna föra upp jämställdhetspolitiska frågor inom sina sakområden. Det kan ske genom en övergripande tilläggsparagraf eller genom att samtliga utskott får ett uppdrag att i sin beredning av utskottsärendena beakta jämställdhetsaspekter ur ett feministiskt perspektiv. Det behövs enligt motionen en kontrollfunktion för riksdagens jämställdhetsarbete. Regelbundet återkommande granskningar och jämställdhetsrevisioner av riksdagens utskott bör inrättas.

I motion 2005/06:A5 yrkande 2 av Gudrun Schyman (–) begärs ett jämställdhetsutskott för att få ett forum för den politiska diskussionen. Utskottet ska tydliggöra hur könsmaktsordningen tar sig uttryck och samverkar inom olika politikområden och vara vägledande och uppföljande organ för övriga utskott. Till riksdagens uppgifter hör även att granska och kontrollera regeringen och den offentliga förvaltningen och när det gäller jämställdhetspolitiken säkerställa att jämställdhetsdirektiv till myndigheter aktivt följs upp och att regeringens eget arbete präglas av utlovade förändringar.

Ulrika Karlsson i Uppsala (m) begär i motion K244 att frågor rörande asylpolitik överförs från socialförsäkringsutskottet till utrikesutskottet (yrkande 1) samt att frågor om integrationspolitik förs över från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet (yrkande 2). Det är enligt motionen av avgörande vikt att integrationspolitiken inriktas på hur vi snabbt får människor i arbete och möjliggör för dem att bli delaktiga i samhället. Därför bör integrationsfrågorna i stället hanteras av riksdagens arbetsmarknadsutskott. Vidare framhålls att asylpolitiken har ett naturligt samband med Sveriges utrikes relationer, handelspolitik, säkerhetspolitik, krishanteringsinsatser, biståndspolitik samt EU:s gemensamma ansvarstagande vid flyktingkatastrofer. Inom Europeiska unionen bör Sverige arbeta för att alla medlemsländer bedriver en humanitär och ansvarsfull asylpolitik. Därmed är asylpolitiken snarare en del av Sveriges utrikespolitik än socialförsäkringspolitik.

Tidigare behandling

Utskottsorganisationen förändrades i grunden 1971 då man övergick från en indelning baserad på statsrättsliga funktioner till en ordning med fackutskott som skulle bereda såväl lagstiftnings- som budgetärenden. Den indelning som då gjordes tog sin utgångspunkt i departementsorganisationen som den såg ut vid den tiden.

Utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskotten har därefter varit föremål för utredning vid ett flertal tillfällen. *Utskottskommittén* angav i sin slutrapport från 1982 att helhetsintrycket av den dåvarande utskottsorganisationen var att den i huvudsak fungerade tillfredsställande. I stället för förändringar i utskottsorganisationen föreslog kommittén att vissa ärendegrupper skulle föras över från mer arbetstyngda till mindre hårt belastade utskott. Utredningsförslaget behandlades i konstitutionsutskottet och dess arbetsgrupp för riksdagsfrågor. Yttranden hade inkommit från

ett stort antal utskott samt från Sacoföreningen i riksdagsförvaltningen. Utskottet konstaterade att flertalet av de förslag till ärendeomflyttningar som kommittén lagt fram mött starkt motstånd från remissinstanser och motionärer och ansåg att dessa förslag med hänsyn till behovet av samförstånd mellan utskotten inte borde genomföras vid det tillfället. De förändringar som kom till stånd var bl.a. att medborgarlagstiftningen och utlännings- och invandrarfrågorna överfördes till socialförsäkringsutskottet. Därutöver genomfördes i enlighet med ett motionsförslag ett namnbyte. Civilutskottet ändrade namn till bostadsutskottet.

Inom *Folkstyrelsekommittén* (1984–1987) utarbetades fyra skisser till förändrad utskottsorganisation. Två av dessa innebar som tidigare att man skulle ha 16 utskott medan de två övriga hade som förutsättning att antalet utskott ökades till 17. Kommittén lade dock inte fram något förslag till förändring av utskottsorganisationen men föreslog att riksdagen skulle ta initiativ till en översyn av utskottsorganisationen med sikte på att åstadkomma en jämnare fördelning av budgetärendena.

En översyn kom också så småningom till stånd inom ramen för *Riksdagsutredningens* arbete (1990–1994). Utredningen anlade 1993 vissa allmänna utgångspunkter för ändringar i utskottsorganisationen och förordade regelbundna översyner av ärendefördelningen mellan utskotten. Utredningen diskuterade vissa förändringar som bl.a. innebar att en del av utrikesutskottets beredningsområde slogs samman med försvarsutskottets och resterande del med en del av socialförsäkringsutskottets. Övriga delar av socialförsäkringsutskottets beredningsområde skulle föras samman med socialutskottets beredningsområde.

Behovet av förändringar i utskottsorganisationen togs 1997 upp på nytt av *talmanskonferensen*. När det gällde vissa ändringsförslag som tidigare diskuterats framhölls i en promemoria att argumentet att social- och socialförsäkringsutskottets centrala beredningsområden uppfattades som ett politikområde fortfarande ägde sin giltighet. Arbetsbelastningen på de båda utskotten var dock sådan att en sammanslagning inte lät sig göras utan stora problem. Talmanskonferensen ville bl.a. av det skälet inte föreslå någon förändring av utskottsindelningen på den punkten. Inte heller när det gällde utrikes- och säkerhetspolitiken ville talmanskonferensen föreslå någon ändring. Riksdagen beslutade i enlighet med talmanskonferensens förslag.

Det är enligt *Riksdagskommittén* (framst. 2005/06:RRS3) påfallande att de frågeställningar som de olika utredningarna, ända sedan början 1980-talet, haft att ta ställning till i stor utsträckning är desamma. Resultatet av utredningsarbetet har också genomgående varit detsamma, nämligen att det i varje fall inte när utredningarna lagts fram varit rätt tidpunkt att göra större förändringar i utskottsindelningen och att ärendeberedningen trots allt fungerade rätt väl. I de fall man föreslagit överflyttningar av större ärendegrupper mellan utskotten har de kunnat genomföras endast om utskotten varit ense om värdet av förändringen.

Riksdagskommittén framhöll år 2006 att antalet utskott alltså var det samma (16) som 1971, och i huvudsak var beredningsområdena för de olika utskotten oförändrade. Denna stabilitet över en dryg 30-årsperiod var inte förväntad. Indelningen i beredningsområden tog som nämnts sin utgångspunkt i den departementsindelning som gällde vid tiden för enkamrariets tillkomst. Det var naturligt att föreställa sig att kommande förändringar i Regeringskansliets organisation skulle resultera i att utskottsindelningen ändrades från tid till annan. Att så inte skett fick kanske tas som ett bevis för att den indelning efter fackutskottsprincipen som infördes 1971 upplevts som rationell och att gränsdragningen mellan utskotten i det stora hela har svarat mot en naturlig indelning i politiska sakområden. Det främsta skälet till att utskottsindelningen ändå varit föremål för en närmast kontinuerlig diskussion under åren var att man önskat åstadkomma en jämnare arbetsbelastning mellan utskotten. Intresset för ändringar i utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskotten hade förstås också haft sin grund i att det över åren förts fram förslag om förändringar som syftat till än bättre sammanhållna beredningsområden. Förslagen till förändringar av detta skäl hade till en del skiftat över åren. Ett ytterligare skäl för att se över utskottsindelningen hade under senare år varit att flera partier haft svårigheter att bemanna sina utskottsplatser och att man därför gärna sett att antalet utskott kunde reduceras något.

Den samlade bedömningen i en rapport som redovisats på uppdrag av Riksdagskommittén var att det finns systematiska skillnader mellan utskotten som också är stabila över tid. Vissa utskott tenderar att ha jämförelsevis hög arbetsbelastning i ett antal avseenden. Bland dessa märks främst KU, FiU, SkU, JuU, SoU, UbU samt MJU. Andra utskott tenderar att ha jämförelsevis låg belastning i flera avseenden. Här märks framför allt FöU, KrU, AU och BoU. Dessa utskott erhåller i regel färre ärenden (motioner och propositioner) än övriga utskott och de har mycket få EU-relaterade frågor. Det enklaste sättet att åstadkomma en utjämning i arbetsbelastningen var enligt Riksdagskommittén givetvis om man kunde hitta ärendegrupper som direkt kunde flyttas från hårt belastade utskott till något eller några av de minst belastade. Men det kunde tänkas att det krävdes en omflyttning i flera led för att beredningsområdena för de olika utskotten skulle upplevas som sammanhängande.

De frågor som tilldragit sig stort intresse var de som rörde beredningsansvaret för integrations- och migrationsfrågorna; om frågor rörande arbetskraftsinvandring skulle beredas skilt från frågor rörande asylinvandring och, om så inte var fallet, om av annat utskott än det som bereder migrationsfrågorna. Socialförsäkringsutskottet hade funnit, bl.a. med hänvisning till indelningen i utgiftsområden och frågornas behandling inom Europeiska unionen, att dessa frågor som hittills borde beredas i ett och samma utskott. Arbetsmarknadsutskottet ansåg att frågor gällande arbetskraftsinvandring och integration i arbetslivet borde föras över till det egna beredningsområdet. Utskottet redovisade också att om integrations- och

migrationsfrågorna fortsatt skulle behandlas samlat fanns det utrymme hos utskottet att ta hand om hela beredningsansvaret för dessa frågor. Med tanke på att arbetsmarknadsutskottet för inte så länge sedan betraktats som ett av de mest arbetstygda utskotten kunde det enligt Riksdagskommittén finnas anledning att ifrågasätta om detta utrymme är långsiktigt tillgängligt. Om migrations- och integrationsfrågorna i sin helhet skulle flyttas tillbaka till arbetsmarknadsutskottet betydde det nästintill en halvering av socialförsäkringsutskottets beredningsområde. Den naturliga frågan i ett sådant läge var om det fanns någon möjlighet att flytta en betydande del av socialutskottets beredningsuppgifter till socialförsäkringsutskottet. Socialutskottets beredningsområde domineras av två stora områden, nämligen hälso- och sjukvård respektive socialtjänst. De båda områdena är var för sig så stora att en flytt av ett av dem till socialförsäkringsutskottet skulle vara svår att genomföra ens om utskottets beredningsområde i övrigt reducerades på det sätt som nämnts. En flytt av enbart integrationsfrågorna från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet fick däremot inte lika stora konsekvenser när det gäller arbetsbelastningen för något av de berörda utskotten.

Riksdagskommittén pekade vidare på att i en motion som tidigare behandlats av konstitutionsutskottet föreslagits inrättandet av ett jämställdhetsutskott. Kommittén hänvisade till att den nuvarande ordningen innebär att samtliga riksdagsutskott enligt den s.k. mainstreamingprincipen har ett ansvar att beakta jämställdhetsfrågorna inom sina beredningsområden. För arbetsmarknadsutskottet fanns särskilt angivet att utskottet bereder frågor om jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet. En praxis hade utvecklats som innebär att också jämställdhetsfrågor i övrigt, som inte tillhör något annat utskotts beredningsområde, bereds i arbetsmarknadsutskottet. Den jämställdhetsskrivelse som återkommande avges av regeringen remitterades t.ex. normalt till arbetsmarknadsutskottet. Jämställdhetsskrivelsen täcker i stort sett samtliga politikområden. Tidigare hade skrivelsen därför beretts med yttranden från andra utskott. På senare år hade i stället motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen överlämnats till annat utskott när detta utskott haft ett identiskt yrkande sedan tidigare från allmänna motionstiden.

Om man, utan att bryta mot mainstreamingprincipen, önskade betona vikten av att ett utskott tar ett särskilt ansvar för de övergripande jämställdhetsfrågorna kunde det enligt Riksdagskommittén vara på sin plats att genom en ändring i tillägsbestämmelsen 4.6.15 i riksdagsordningen kodifiera den praxis som utvecklats, nämligen att arbetsmarknadsutskottet bereder de ärenden om jämställdhet mellan män och kvinnor som inte tillhör något annat utskotts beredningsområde. Kommittén bedömde således att alla utskott även fortsättningsvis ska ansvara för att ärenden inom deras beredningsområden analyserades utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Den praxis som utvecklats att till arbetsmarknadsutskottet hänvisa jämställdhetsfrågor som inte tillhör något annat utskotts beredningsområde borde dock

skrivs in i riksdagsordningen. Kommittén ansåg vidare att ansvaret för beredningen av integrationsfrågor borde föras över från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet. En viktig del av integrationsarbetet har en direkt koppling till arbetsmarknaden.

Konstitutionsutskottet behandlade våren 2006 Riksdagskommitténs förslag i betänkande 2005/06:KU21 tillsammans med följdmotioner och motioner från allmänna motionstiden, där det föreslagits andra lösningar i fråga om utskottsindelningen. Bland annat hade ett jämställdhetsutskott föreslagits. Konstitutionsutskottet hänvisade till den ingående utredning angående utskottsindelningen som genomförts av Riksdagskommittén och var inte berett att nu förorda andra lösningar. Motionerna avstyrktes. Förslaget att flytta över integrationsfrågor till arbetsmarknadsutskottet tillstyrktes i likhet med huvuddelen av Riksdagskommitténs förslag i övrigt.

När det gäller jämställdhetsfrågornas behandling hänvisade utskottet till att kommittén understrukit att alla utskott även fortsättningsvis ska ansvara för att ärenden inom deras beredningsområden analyseras från ett jämställdhetsperspektiv. Konstitutionsutskottet delade Riksdagskommitténs bedömning att den praxis som utvecklats att till arbetsmarknadsutskottet hänvisa jämställdhetsfrågor som inte tillhör något annat utskotts beredningsområde borde skrivas in i riksdagsordningen. Konstitutionsutskottet ansåg att motionsyrkanden (v) om formell plattform och om återkommande granskningar och jämställdhetsrevisioner av riksdagens utskott delvis tillgodoses genom kommitténs uttalanden. Konstitutionsutskottet var inte berett att förorda en sådan formalisering som begärs utan avstyrkte motionen.

Gällande bestämmelser

Sedan den 1 oktober 2006 finns 15 utskott i riksdagen. Utrikesutskottet ska enligt riksdagsordningens tilläggsbestämmelse 4.6.6 bereda ärenden om rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanstatliga organisationer, bistånd till andra länders utveckling samt utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning. Socialförsäkringsutskottet ska enligt tilläggsbestämmelsen 4.6.8 bl.a. bereda frågor om migration. Enligt tilläggsbestämmelsen 4.6.15 ska arbetsmarknadsutskottet bereda ärenden om bl.a. integration samt jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.

Utskottets ställningstagande

Förändringar i utskottsindelningen och ärendefördelningen har nyligen genomförts. Ändringarna innebär bl.a. att integrationsfrågorna flyttats från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet. Motion 2006/07:K244 yrkande 2 (m) är därmed tillgodosett och avstyrks följaktligen.

Jämställdhetsfrågarnas behandling i riksdagen diskuterades av Riksdagskommittén, som föreslog ett förtydligande när det gäller ärendefördelningen. Förtydligandet innebär att arbetsmarknadsutskottets ansvar för jämställdhetsfrågor som inte tillhör något annat utskotts beredning uttryckligt anges i en tillägsbestämmelse. Utskottet är inte berett att göra en annan bedömning än den Riksdagskommittén nyligen gjort och avstyrker därför motion 2005/06:A5 yrkande 2 (–).

I samband med behandlingen av Riksdagskommitténs förslag avstyrkte utskottet motionsyrkanden (v) om plattform för arbetet med jämställdhet och om jämställdhetsrevisorer liknande de nu aktuella i motion 2006/07:A238 yrkandena 8 och 9. Utskottet vidhåller sin bedömning. Motionsyrkandena (v) avstyrks.

Utskottet är mot bakgrund av att Riksdagskommittén nyligen utrett frågan om utskottens ärendetilldelning inte heller berett att tillstyrka att frågor rörande asylpolitik nu överförs från socialförsäkringsutskottet till utrikesutskottet. Motion 2006/07:K244 (m) yrkande 1 avstyrks.

Voteringarna i kammaren

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till att frågan utretts av Riksdagskommittén och till tidigare ställningstagande en motion om begränsning av voteringarna av kammaren.

Motionen

Anne-Marie Pålsson (m) begär i motion K237 yrkande 2 ändrade voteringsregler i syfte att minska antalet voteringar och effektivisera riksdagsarbetet. Voterandet tar mycket tid från uppgifter som enligt motionären i rimlighetens namn är viktigare för en riksdagsledamot, nämligen att stifta lagar, besluta om budgeten och kontrollera den verkställande makten, dvs. regeringen. Reglerna för riksdagens voterande bör ses över med sikte på att begränsa antalet voteringar. En utredning bör tillsättas med uppgift att finna lämpliga former för detta.

Bakgrund

Riksdagskommittén övervägde under riksmötet 2005/06 frågan om kammarens voteringar och redovisade en rad uppgifter om voteringarna (framst. 2005/06:RS3 Riksdagen i en ny tid). Kommittén pekade (s. 148) på att det tidigare gällde att kammaren fattade beslut i varje ärende sedan det slutdebatterats. År 1983 infördes en ordning med samlade voteringar som innebär att voteringen skedde först efter det att debatten avslutats i ett antal på förhand angivna ärenden. Våren 1999 inleddes det försök med fasta voteringstider som numera har blivit etablerad praxis. Votering äger normalt

rum på onsdagar kl. 16.00 samt torsdagar kl. 12.00 och 17.00. Eventuella återstående ärenden som slutdebatterats avgörs normalt på onsdagen påföljande vecka, ofta vid plenums början kl. 9.00. Inför uppehåll i kammarens arbete brukar votering efter debattens slut tillämpas liksom i vissa ärenden av särskild vikt.

Bestämmelser om formerna för ärendenas avgörande finns i 5 kap. riksdagsordningen. Ett ärende avgörs med acklamation eller, om en ledamot yrkar det, genom omröstning (votering). Om det för beslut krävs annat än enkel majoritet finns särskilda bestämmelser. Under debatten om ett utskotts-betänkande får en ledamot yrka bifall till och avslag på de förslag till beslut som behandlas i betänkandet (5 kap. 3 § riksdagsordningen). Det vanliga är yrkanden om bifall till utskottets förslag och yrkanden om bifall till reservationer. Även yrkanden om bifall till motioner som behandlas i betänkandet liksom yrkanden om avslag på den proposition som behandlas i ärendet kan göras. Förutom utskottets förslag till riksdagsbeslut är det de under debatten framställda yrkandena som styr vilka frågor som ska tas upp till avgörande. Det innebär exempelvis att en reservation, som det inte yrkats bifall till under debatten, inte blir föremål för direkt ställningstagande av kammaren.

För att undvika att voteringen blir alltför omfattande har sedan år 1990 partierna genom gruppledarna träffat en överenskommelse om att begränsa antalet yrkanden. Om företrädare för ett parti har flera reservationer i ett betänkande bör man, enligt överenskommelsen, yrka bifall till endast en eller ett par av dessa. Ett sådant ställningstagande åtföljs ofta av en deklARATION under anförandet att man ändå står bakom partiets övriga reservationer. Yrkanden för motioner bör enligt överenskommelsen i princip endast förekomma då partiet inte varit närvarande vid slutjusteringen av utskotts-betänkandet.

När ett ärende avgörs med *acklamation*, ställer talmannen proposition på varje yrkande som lagts fram under debatten och tillkännager därefter hur beslutet blivit enligt hans eller hennes uppfattning, om inte votering begärs av någon ledamot. Om votering begärts underställs kammaren en voteringsproposition för godkännande. Voteringen sker i första hand genom *uppresning*. Om talmannen efter uppresningen tvekar om resultatet eller en ledamot begär *rösträkning* sker en ny omröstning med omröstningsapparat (eller namnupprop om den inte kan användas). Vid omröstning med omröstningsapparat liksom vid namnupprop registreras hur varje ledamot har röstat.

Antalet voteringar med rösträkning har varierat mellan drygt 500 och 1 600 under enkammarriksdagens tid, de två senaste valperioderna mellan 800 och drygt 1 200. Den tid kammaren ägnat åt voteringar har minskat kraftigt under den senaste 15-årsperioden. Sedan riksmötet 1989/90 har tiden minskat från 45 timmar till ca 16 timmar riksmötet 2004/05.

Sedan 1985/86 har mellan 27 och 44 % av alla reservationer, de senaste åren ca 35 %, varit föremål för votering med undantag för mandatperioden 1991/92–1993/94 då andelen var betydligt högre.

Riksdagskommittén redovisade några exempel från andra länder. I Finland uppgick det sammanlagda antalet voteringar under föregående fyra-åriga mandatperiod till 1 209 (varierade mellan 252 och 433 årligen) varav 831 rörde statsbudgeten. Man uppskattade att plenitiden för voteringar uppgår till i snitt 20 timmar per år. I Danmark hade man 2002/03 697 voteringar. Tidsåtgången uppskattas till endast ett fåtal timmar årligen. I Spanien (senaten) hade antalet elektroniska rösträkningar uppgått till mellan 560 och 1 330 per år de senaste åren. Tidsåtgången uppskattades till mellan fyra och elva timmar per år. I Italien (deputeradekammaren) var antalet elektroniska voteringar högt, 7 361 år 2002 och 5 885 år 2003.

Riksdagskommittén gjorde följande överväganden:

Voteringarna i kammaren har flera viktiga funktioner. Den grundläggande är givetvis att säkerställa att beslut fattas i överensstämmelse med de formella krav på majoritet som föreligger. Andra funktioner kan vara att visa på partiskiljande frågor eller på åsiktsskillnader inom partier eller på enskilda ledamöters agerande. Enligt kommitténs mening bör man inte heller bortse från det symbolvärde voteringarna har för det parlamentariska beslutsfattandet. I dagens politiska läge är det mycket få beslut som i praktiken skulle behöva avgöras genom rösträkning. Voteringarna har naturligtvis ett samband med den politiska sammansättningen i riksdagen, varför behovet kan skifta över tiden.

Med detta sagt kan man dock enligt kommittén ifrågasätta dagens ordning i vissa avseenden. Den överenskommelse som finns om att begränsa antalet voteringar följs inte alltid. Den synes heller inte vara allmänt känd hos ledamöterna. Något klart mönster för när votering begärs finns inte heller eftersom både partier och enskilda ledamöter tillämpar olika kriterier. Informationsvärdet av voteringarna är begränsat både av detta skäl och av att votering endast sker på ett urval frågor. Partiernas ställningstaganden framgår av utskottens betänkanden och av anförandena i kammaren. Det försök som pågått ett par år med ett inledningsanförande i kammaren som presenterar utskottets förslag och på vilka punkter utskottet inte är enigt syftar till att underlätta för den som följer debatten eller läser protokollet.

Riksdagskommittén kan konstatera att den tid kammaren ägnar åt voteringar har minskat kraftigt under den senaste 15-årsperioden – från 45 timmar till 16 timmar det senaste riksmötet. Den minskade tidsåtgången beror dels på att antalet voteringar har minskat, dels på tekniska förbättringar av voteringssystemet. Kommittén anser inte att tidsåtgången på denna nivå utgör något större problem i riksdagsarbetet som motiverar en förändring av voteringssystemet eller i gällande regler i riksdagsordningen. Det finns också en överenskommelse mellan partierna om att nedbringa antalet voteringar. Kommittén vill i sammanhanget peka på möjligheten att avgöra ett ärende, även där yrkande framställts i kammaren, genom acklamation och på så sätt undvika både uppresning och rösträkning. Det gäller även beslut för att fastställa kontraposition i förberedande votering som kan leda till lottdragning, trots att utfallet inte har något med huvudvoteringen att göra. Ett sådant förhållningssätt ligger helt och hållet inom ramen för nuvarande regler.

Kommittén anser att systemet med fasta voringstider fungerar väl och att det därför i dag inte finns någon anledning till förändringar av hittillsvarande praxis. Kommittén lägger inte något förslag i frågan. Det ankommer på de särskilda företrädarna för partierna i riksdagen (gruppledarna) att träffa överenskommelse om rekommendationer till partierna och ledamöterna om begränsningar av voringarna.

Tidigare behandling

En motion av Anne-Marie Pålsson (m) i syfte att uppnå en begränsning av antalet voringar behandlades våren 2005 i betänkande 2004/05:KU29. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till Riksdagskommitténs arbete.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör inte någon annan bedömning än den Riksdagskommittén gjort och avstyrker motion 2006/07:K237 (m) yrkande 2.

Riksdagsledamöternas villkor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstaganden två motioner om ändringar i sättet att bestämma riksdagsledamöternas arvoden samt två motionsyrkanden om att särskilda arvoden inte ska betalas för uppdrag inom riksdagen. Dessutom avstyrks – också med hänvisning till tidigare ställningstagande – en motion om förbud för riksdagsledamot mot att ha ett annat arbete vid sidan av det ordinarie riksdagsarbetet. Slutligen avstyrks en motion om utökade möjligheter för längre ledigheter.

Jämför reservationerna 3 (v) och 4 (mp).

Motionerna

Lars Ohly m.fl. (v) tar i motion K316 upp frågan om sättet för att bestämma riksdagsledamöternas arvoden. I motionen begärs ett system för fastställande av riksdagsarvodet som innebär att nivån på arvodet fastställs genom att det knyts som en fastställd procentsats i förhållande till prisbasbeloppet (yrkande 1) samt att nivån på arvodet knyts till 100 % av ett prisbasbelopp (yrkande 2). Ett system där arvodet knyts till en fastställd procentsats av prisbasbeloppet skulle ha den uppenbara fördelen att arvodet inte skulle vara föremål för ständig diskussion och nya årliga beslut. Motionärerna framhåller att nivån på arvodet för de 349 riksdagsledamöterna alltid kan diskuteras, inte minst i medierna och bland allmänheten. Det finns argument för att arvodet ska vara förhållandevis högt. Det minskar risken för att ett stort flertal möjliga ledamöter från olika partier avstår

från att kandidera på grund av att det skulle innebära en inkomstminskning. Såsom lagstiftare i Sveriges högsta beslutande politiska organ ska ledamöterna vara "omutbara", dvs. inte kunna påverkas ekonomiskt att fatta beslut i en viss riktning. I internationell jämförelse är de svenska riksdagsledamöterna inte heller speciellt högt arvoderade. Men det handlar också om trovärdighet. Jämfört med de flesta inom väljarkåren har riksdagsledamöterna höga månatliga ersättningar, vilket riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan de folkvalda ledamöterna och de folk de representerar. Motionärerna menar att arvodet är för högt satt för att underlätta ett gott förtroende mellan folk och folkvalda. Nivån på arvodet bör knytas till 100 % av ett prisbasbelopp (39 700 kr för år 2006).

I motionen begärs också att extra ersättningar för uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet avskaffas (yrkande 3). Det handlar exempelvis om att vice talmän har ett tilläggsarvode på 30 % av ledamotsarvodet och att utskottsordförande och vice utskottsordförande har ett motsvarande tillägg på 20 respektive 15 %. Motionärerna anser att det rimliga vore att man inom partierna fördelade arbetet så att de ledamöter som innehar dessa viktiga uppdrag i motsvarande mån avlastas när det gäller andra delar av riksdagsuppdraget. Därför bör enligt motionen dessa extra ersättningar för uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet avskaffas.

Max Andersson och Helena Leander (båda mp) begär i motion K260 yrkandena 1–2 att riksdagen beslutar om lagändringar så att riksdagen fattar beslut om riksdagsledamöternas arvoden efter förslag från arvodesnämnden och att arvodet sänks. Enligt motionärerna är politikernas löneutveckling och den minskning av förtroendet den bidragit till en av orsakerna till att granskningen av politikerna ibland förlorar sinnet för proportioner. En av de viktigaste – och enklaste – åtgärderna för att vända utvecklingen är att sänka politikerlönerna. Riksdagsledamöternas arvoden är visserligen inte höga i en internationell jämförelse, men de är inte allmänt accepterade i folkdjupet. Riksdagen bör fatta beslut om riksdagsledamöternas arvoden efter förslag från arvodesnämnden. Eftersom det är riksdagsledamöterna som ska ta emot arvoden, bör de enligt motionen själva vara beredda att fullt ut ta beslutet om arvodenas storlek. Arvodet kan och bör sänkas rejält. Det skulle finnas ett starkt signalvärde i att riksdagens ledamöter tog beslutet att sänka sina arvoden med 10 000 kr. Inför framtiden finns det dock enligt motionen en klar pedagogisk fördel med att koppla riksdagsarvodets storlek till prisbasbeloppet.

Rolf Gunnarsson (m) begär i motion K213 att uppdraget att vara ledamot av riksdagsstyrelsen inte ska ge ett extra arvode. Det är ett arvode som enligt motionären ger totalt felaktiga signaler om att "administration" är viktigare än politiskt arbete i Sveriges riksdag. Den som är flitig i riksdagen och skriver många frågor till statsråd, tar många interpellationsdebatter, skriver många motioner och har en hög närvaro på möten och sammanträden får ingen särskild ersättning. Får man emellertid en plats i

riksdagsstyrelsen har man som ledamot ett extra arvode på över 7 000 kr per månad. Motionären noterar att de flesta sammanträden med riksdagsstyrelsen sker under den tid då riksdagens övriga ledamöter finns i riksdagen.

Ulf Holm (mp) begär i motion K255 ett allmänt förbud för riksdagsledamöter att ha ett annat arbete utöver sitt ordinarie riksdagsarbete. Som förtroendevald riksdagsledamot har man enligt motionären ett stort ansvar att utföra sitt uppdrag från väljarna och har ett rejält heltidsarvode som möjliggör att man ska vara tillgänglig för väljarna året runt. Det finns dock riksdagsledamöter som förutom att vara riksdagsledamöter också hinner med en mängd uppdrag och t.o.m. annat lönearbete samtidigt med riksdagsuppdraget. Det handlar då inte om mindre inbrott under sommaruppehållet för att arbeta någon vecka på det arbete man är tjänstledig från, utan t.ex. som advokat i stora brottmål. Motionären anser att väljarna ska kunna veta att den som är riksdagsledamot och därmed lagstiftare inte agerar för någon annans räkning utan att man är fri från alla jävssituationer. För att förhindra detta demokratiska problem borde det finnas ett allmänt förbud mot att riksdagsledamöter också har ett annat arbete utöver sitt ordinarie riksdagsarbete.

Karin Granbom (fp) begär i motion K241 möjligheter för riksdagsledamöter att ta tjänstledigt för studier. Skälen för att vilja ägna sig åt studier på heltid kan enligt motionen vara många. Ledamöter som kommit in i riksdagen utan slutförd examen skulle t.ex. tänkas vilja slutföra denna utan att för den skull förlora sin plats i riksdagen. Andra vill eventuellt ägna en tid åt att studera ämnen man upptäckt är viktiga i uppdraget. Det kan t.ex. handla om att en ledamot vill lära sig ett språk, grunderna i statsvetenskap, juridik, ekonomi eller annat. Någon ledamot kanske önskar ägna sig åt vidareutbildning och fördjupning för att följa med i de senaste teorierna och diskussionerna och få möjlighet att knyta kontakter inom området. – I Danmark är möjligheterna till tjänstledighet för ledamöter av Folketinget stora.

Gällande regler

Enligt 9 kap. 6 § riksdagsordningen ska riksdagsledamot av statsmedel erhålla arvode för sitt uppdrag. Bestämmelser om detta och andra ekonomiska villkor med anledning av uppdraget och om gottgörelse till ersättare för riksdagsledamot finns i lag. Enligt 3 kap. 1 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter betalas ledamotsarvode med ett belopp för månad som Riksdagens arvodesnämnd fastställer. För närvarande uppgår arvodet till 49 200 kr.

Enligt 3 kap. 2 § betalas tilläggsarvode för månad till vice talman med 30 %, till ordförande i utskott med 20 % och till vice ordförande i utskott med 15 % av ledamotsarvodet.

Enligt 1 § lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ betalas månadsarvode för ledamot av riksdagsstyrelsen med 15 % av arvodet som riksdagsledamot.

Enligt 1 kap. 6 § riksdagsordningen kan en ledamot efter prövning beviljas ledighet från sitt uppdrag. Om den beviljade ledigheten uppgår till minst en månad, ska uppdraget utövas av en ersättare. Talmannen prövar ansökan om ledighet som är kortare än en månad, och riksdagen prövar längre ledigheter. Under uppehåll i kammarens arbete som är längre än en månad prövar dock talmannen också ansökan om ledighet som gäller en månad eller längre. I praktiken har utbildats ett s.k. kvittningsförfarande i kammaren som ger utrymme för viss frånvaro från riksdagsarbetet utan att ledighet formellt beviljats av talmannen.

Bakgrund

I betänkande 2002/03:KU19 finns en utförlig redovisning av ledamotsarvodenas utveckling alltsedan 1800-talet (s. 23 f.).

År 1959 fastställdes grundarvodet till 24 000 kr per år. Kanslideputerade gavs rätt att jämte kamrarnas talmän besluta om tillägg och avdrag som svarade mot förändringar i löner till befattningshavare i statens tjänst. Konstitutionsutskottet framhöll att det var naturligt att förändringar i den allmänna lönenivån borde få återverkningar även på riksdagsmannaarvodet. Med hänsyn till riksdagsmannauppdragets natur var det emellertid enligt utskottet mindre lämpligt att genom någon form av automatik anknyta arvodet till en viss grupp löntagare. I första hand borde dock jämförelse göras med statstjänstemän i motsvarande inkomstläge.

År 1962 höjdes grundarvodet till 26 000 kr per år med hänvisning till att jämförelse borde göras med statstjänstemän i motsvarande inkomstläge. Konstitutionsutskottet framhöll att med en sådan höjning skulle årsarvodet komma att utgöra omkring två tredjedelar av årslönen för statlig befattningshavare med lön enligt löneklass 1 löneplan B. År 1966 höjdes grundarvodet till 31 000 kr, motsvarande två tredjedelar av lönen i löneklass C 1. Samtidigt genomfördes vissa ändringar i 1941 års ersättningsstadga för att förtydliga att Riksdagens förvaltningskontor – som ersatt Kanslideputerade – kunde besluta om de ändringar i grundarvodet som svarade mot förändringar i löner till befattningshavare i statens tjänst. År 1974 beslutades att arvode skulle utgå med belopp för månad som motsvarade tio tolfte delar av lönen till statstjänstemän i löneklass F 25, dvs. då 76 500 kr per år, i enlighet med förslag från en opartisk kommitté. År 1983 beslutades att arvode skulle utgå med ett belopp som motsvarade den genomsnittliga lönen för tjänster som byråchefer vid statliga myndigheter samt rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd. Arvodet skulle beräknas med utgångspunkt från årets alla månader och inte som tidigare från endast tio månader. Våren 1988 beslutade riksdagen lagen (1988:589) om ersättning

m.m. till riksdagens ledamöter. Ledamotsarvode skulle betalas med ett belopp som motsvarade den genomsnittliga lönen för tjänster som rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd.

I september 1990 var ledamotsarvodet 21 625 kr per månad. Vid en tillämpning av ersättningslagen skulle det ha höjts med närmare 4 000 kr fr.o.m. den 1 oktober 1990. Riksdagen beslutade emellertid genom lagen (1990:1417) om avvikelser från vissa bestämmelser i ersättningslagen om oförändrade arvoden för tiden den 1 oktober 1990–den 31 december 1991. I juni 1991 beslutade riksdagen lagbestämmelser med innebörd att statsrådsarvodet knöts till arvodet för riksdagsledamöter (1990/91:KU48). Statsministerns arvode bestämdes till 215 % av ledamotsarvodet och övriga statsråds arvoden till 198 %. Genom särskild reglering bestämdes riksdagsledamöternas arvode till 22 230 kr för tiden den 1 januari 1992–den 31 mars 1992, och för tiden den 1 april 1992–den 31 mars 1993 skulle arvodet höjas med ett belopp som motsvarade den genomsnittliga höjningen av månadslönen som kunde tillkomma jämförelsegruppen (1991/92:KU5). I december 1992 höjdes arvodet till 23 425 kr retroaktivt från den 1 april 1992. Jämförelsegruppens genomsnittliga månadslön var då 27 764 kr.

När utskottet våren 1993 behandlade frågan om ledamotsarvodet skulle en tillämpning av ersättningslagen innebära att arvodet skulle ha höjts med 4 339 kr till 27 764 kr. Utskottet ansåg att arvodet borde vara oförändrat 23 425 kr fram till den 1 april 1993. De angivna beloppen borde därefter höjas med det belopp som motsvarade den genomsnittliga höjning som kunde tillkomma jämförelsegruppen.

I skrivelse (skr. 1992/93:240) våren 1993 överlämnade regeringen utredningsbetänkandet Vad är ett statsråds arbete värt? (SOU 1993:22) till riksdagen. I betänkandet framhölls att arvodena till statsråden inte automatiskt borde kopplas till någon annan grupps arvoden eller något index för löner eller priser. I stället borde arvodena fastställas av en särskild myndighet under riksdagen, Statsrådslönenämnden. Skrivelsen behandlades i konstitutionsutskottet tillsammans med motioner om ett nytt system för bestämmande av arvodena till riksdagsledamöter och ett förslag från förvaltningskontoret som innebar att en nämnd bestående av tre utomstående personer skulle bestämma nivån på ledamöternas arvoden. Nämndens ledamöter borde utses av riksdagens förvaltningsstyrelse. Utskottet förordade att det skulle inrättas två nämnder för bestämmande av arvode till statsråd respektive riksdagsledamöter (bet. 1993/94:KU11). Den 1 januari 1994 inrättades Statsrådsarvodesnämnden och Riksdagens arvodesnämnd som myndigheter under riksdagen för fastställande av arvoden till statsråd respektive riksdagsledamöter. Riksdagsledamöternas arvode höjdes till 25 000 kr per månad.

Den 1 oktober 1994 höjdes arvodet till 26 500 kr per månad, den 1 januari 1996 till 27 500 kr per månad och den 1 januari 1997 till 29 500 kr per månad. Den genomsnittliga lönen för tjänster som hovrättsråd, kammarrättsråd och rådmän uppgick vid det sistnämnda tillfället enligt uppgift

från Domstolsverket till ca 32 700 kr per månad. Statsrådets arvoden höjdes den 1 januari 1994 till 55 000 kr per månad, den 1 januari 1996 till 65 000 kr per månad och den 1 juli 1997 till 65 000 kr per månad. Hösten 1997 behandlade utskottet ett par motioner om ledamotsarvodet (bet. 1997/98:KU6). I den ena motionen (m) hänvisades till den koppling till lönerna för vissa statliga tjänster som funnits under åren 1962–1990. Mot bakgrund av att systemet med arvodesnämnd kunde uppfattas som godtyckligt var det enligt motionen önskvärt med en återgång till ett bundet system med koppling till löneutvecklingen i samhället i övrigt, t.ex. genom att riksdagsarvodet knöts till någon eller några yrkesgrupper inom den privata eller offentliga sektorn. I den andra motionen (v) begärdes att arvoden inte skulle öka mer än genomsnittet för de statsanställdas löner. Enligt utskottets mening hade den nya ordningen nu gällt så länge att det var möjligt att utvärdera den i jämförelse med den tidigare gällande knytningen till en viss grupp löntagare och dessutom med utvecklingen av statsrådets arvoden. Utskottet förordade att en översyn av ordningen för fastställande av riksdagsledamöternas arvoden skulle genomföras. Den 1 januari 1998 höjdes arvodet till 30 300 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse utsåg i februari 1998 före landshövdingen Gösta Gunnarsson att genomföra en utvärdering av ordningen för att fastställa riksdagsledamöternas arvode. Han föreslog att riksdagsledamöternas arvode skulle återställas till en högre nivå eller till 36 000 kr per månad. Av höjningen utgjorde 2 000 kr en växling från kostnadsersättning till arvode. Som skäl för förslaget anfördes bl.a. att riksdagsledamöternas ställning i det demokratiska systemet, den arbetsinsats uppdraget fordrar och de särskilda arbetsförhållanden som gäller för uppdraget i sig motiverade en höjning av arvodets nivå. Härtill kom enligt utredningen att en höjning kunde ha en positiv effekt på möjligheterna att rekrytera personer från breda samhällsskikt för uppdraget som riksdagsledamot. En låg arvodesnivå var på sikt en fara för riksdagens arbete och anseende och därmed för det demokratiska systemet. Vidare anfördes att det svenska riksdagsarvodet vid en internationell jämförelse var lågt och att arvodet blivit avsevärt lägre än ersättningen till jämförbara grupper, t.ex. ledande förtroendevalda inom landsting och kommuner och domare. Skillnaden i förhållande till statsrådets löner hade växt och uppgick till 36 700 kr. Det föreslogs också att Riksdagens arvodesnämnd skulle fortsätta sin verksamhet. Nämnden borde emellertid motivera sina ställningstaganden när riksdagsarvodet ska förändras. Nämndens inriktning borde vara att utifrån ett helhetsperspektiv finna en nivå för riksdagsledamöternas arvoden som vidmakthåller riksdagens ställning och som främjar rekryteringen av personer från så breda samhällslager som möjligt för uppgiften som riksdagsledamot. Arvodesnivån bör också uppfattas som rimlig av allmänheten. Arvodesnämnden hade enligt utredningen fungerat väl sedan den infördes 1994, och den hade förutsättning att bli den långsiktiga lösning som arvodesfrågan behöver. Systemet med arvodesnämnd borde därför fortsätta och tillämpas

under en längre tid. Nämndssystemet uppfyller bättre kravet att arvodet så långt möjligt ska undandras ledamöternas inflytande än t.ex. systemet med jämförelsegrupp. Jämförelsesystemets svagheter framkom enligt utredningen i samband med den s.k. Rehnbergöverenskommelsen under åren 1990–1993, då arvodesförändringar i enlighet med ersättningslagens bestämmelser av politiska skäl inte ansågs kunna genomföras.

Förvaltningsstyrelsen lade fram ett förslag i enlighet med utredningsbetänkandet (1998/99:RFK3). Förvaltningsstyrelsens förslag innebar en höjning av riksdagsledamöternas arvode från 30 300 till 36 000 kr per månad. 2 000 kr av höjningen utgjorde en växling från kostnadsersättning till arvode. Förändringarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 1999 och tillämpas fr.o.m. den 1 november 1998. Det föreslogs också att Riksdagens arvodesnämnd skulle fortsätta sin verksamhet och att nämnden fortsättningsvis skulle motivera sina ställningstaganden i fråga om ändringar av arvodesnivån. Utskottet tillstyrkte att arvodet skulle uppgå till 36 000 kr per månad, men endast från den 1 januari 1999, och avstyrkte en motion (mp) som vände sig mot förslaget (bet. 1998/99:KU1). Utskottet instämde i utredarens bedömning att en särskild nämnd frikopplad från riksdagen var bättre än t.ex. systemet med en jämförelsegrupp. Utskottet delade också utredarens uppfattning att öppenheten och tydligheten i arvodesfrågan borde bli bättre genom de motiv som nämnden föreslogs ange.

Den 1 oktober 1999 höjdes arvodet till 38 000 kr per månad och den 1 oktober 2000 till 40 000 kr per månad. Arvodesnämnden hänvisade vid det sistnämnda tillfället till att arvodet enligt förarbetena borde bestämmas bl.a. med hänsyn till löneutvecklingen för statsråden och för vissa statstjänstemän (främst domare i den s.k. rådsklassen). Arvodesnämnden konstaterade i sitt beslut att nämnda grupper fått löneförhöjningar med 4 000 kr respektive 2 000 kr per månad och fann mot bakgrund härav att riksdagsledamöternas arvoden skulle höjas.

Den 1 oktober 2001 höjdes arvodet till 41 500 kr per månad. Arvodesnämnden konstaterade i sitt beslut att statsrådets arvoden har höjts med 3 000 kr per månad fr.o.m. den 1 juli 2001, att något avtal för domargruppen inte förelåg ännu, men att motsvarande grupper statstjänstemän torde ha fått löneökningar med 3–4 %. Den 1 november 2002 höjdes arvodet till 43 200 kr per månad och den 1 november 2003 till 45 000 kr, då arvodesnämnden hänvisade till det dittillsvarande utfallet i årets lönerörelse och till vad som var känt från de lokala förhandlingarna. Arvodena höjdes till 46 400 kr den 1 november 2004 och året därpå till 48 000 kr. Som underlag för det sistnämnda beslutet låg en jämförelse med löneutvecklingen för andra yrkesgrupper i samhället och med statsråden, vars löner höjts med 4 000 kr den 1 juli.

Den 2 oktober 2006 avskaffades den kostnadsersättning som ledamöterna erhållit vid sidan av arvodet och som uppgick till 9,5 % av basbeloppet per månad.

Den 1 november 2006 höjdes arvodet till 49 200 kr. Som underlag för beslutet låg bl.a. en jämförelse med den generella löneutvecklingen på arbetsmarknaden under 2005 och dittillsvarande utfall under 2006 i de lokala lönerevisioner som skett i enlighet med de fleråriga avtal som gällde på större delen av arbetsmarknaden.

Nämnden beslutade samtidigt att låta utreda den ekonomiska effekten för riksdagsledamöterna av de förändringar av traktaments- och kostnadsersättningarna som trädde i kraft i samband med den nya valperioden. Denna utvärdering ska avse effekten under de kommande sex månaderna.

Ledighet från uppdraget som riksdagsledamot som är längre än en månad har beviljats för tjänst som statssekreterare, för vård av barn, för sjukdom och för internationella uppdrag. Om en ledamot har beviljats ledighet under minst en månad i följd utgår förmåner under ledighetstiden bara om skälet är offentligt uppdrag, militärtjänstgöring, sjukdom eller annat förhållande som omfattas av bestämmelserna om rätt till ledighet för arbetstagare hos riksdagen. Ledamot kan sedan den 2 oktober 2006 begära avdrag på arvodet vid ledighet som talmannen beviljat under den tid då arbetsple-num pågår även om ledigheten är kortare än en månad. Reglerna om ledighet ska alltså tillämpas ytterst restriktivt och endast när det finns särskilda skäl.

Riksdagsstyrelsen har framhållit att riksdagens ledamöter får sitt mandat av väljarna i samband med val. Det är ledamotens ansvar att leva upp till detta förtroende. I nästa val avgör väljarna om förtroendet ska förnyas. Det innebär enligt riksdagsstyrelsen att varje ledamot i samarbete med sitt parti själv avgör hur han eller hon ska sköta sitt uppdrag under löpande valperiod, vilka prioriteringar som ska göras och på vilket sätt arbetsinsatsen ska genomföras. Det finns inga formella krav på hur stor arbetsinsats en ledamot ska göra (framst. 2005/06:RRS4).

Tidigare behandling

Med anledning av motioner med delvis samma innebörd som de nu aktuella framhöll utskottet våren 2003 i betänkande 2002/03:KU19 (s. 31 f.) att frågan om hur *arvodet till riksdagsledamöterna* ska bestämmas och om arvodets storlek hade varit föremål för ingående bedömningar, och olika system för bestämningen av arvodet hade prövats. Enligt utskottets mening hade den nuvarande ordningen med en självständig nämnd som fastställer arvodet fungerat väl och borde kunna ses som den långsiktiga lösning som arvodesfrågan behöver. Enligt utskottets mening saknades det anledning att anta att ett nytt system som bygger på vissa principer för bestämmandet av arvodet skulle ha bättre förutsättningar att vara en långsiktig lösning än den nuvarande arvodesnämnden. Motionsyrkandena avstyrktes. Våren 2005 avstyrktes motionsyrkanden (v respektive mp) med delvis samma innebörd som de nu aktuella (bet. 2004/05:KU29 s. 24). Våren 2006 vidhöll utskottet (bet. 2005/06:KU33) sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte liknande motioner (v, mp).

Våren 2000 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande i syfte att inskränka möjligheterna till *uppdagsarvode* (bet. 1999/2000:KU22). Utskottet framhöll att de uppdrag som ersätts enligt arvodeslagen är sådana som tillkommer utöver det ordinarie riksdagsuppdraget. Dessa uppdrag medförde enligt utskottet ofta ett betydande merarbete i fråga om ansvar, inläsningsarbete och tidsåtgång. Det var därför enligt utskottet motiverat att det betalas särskild ersättning för dessa uppdrag utöver det ordinarie ledamotsarvodet.

Utskottet behandlade hösten 2001 ett yrkande liknande det nu aktuella och från samme motionär om att förtroendeuppdraget att sitta i riksdagsstyrelsen inte skulle ge extra arvode (bet. 2001/02:KU12 s. 9 f.). Utskottet ansåg fortfarande att det, mot bakgrund av det merarbete som uppdragen innebär, var motiverat med de särskilda arvoden som anges i arvodeslagen. Motionsyrkandet avstyrktes. Våren och hösten 2003 och våren 2006 avstyrkte utskottet åter yrkanden med samma innebörd (bet. 2002/03:KU19 s. 31, bet. 2003/04:KU5 s. 21 respektive bet. 2005/06:KU33).

Utskottet avstyrkte hösten 2003 en motion om *dubbelarbete* för riksdagsledamoten (bet. 2003/04:KU5 s. 24). Utskottet ansåg att det finns ett värde i att riksdagsledamöter kan vara aktiva i samhället vid sidan av det politiska arbetet. För många ledamöter kunde det dessutom vara ett grundläggande intresse att genom att fullgöra visst arbete inom ramen för sin yrkesverksamhet vidmakthålla den kompetens och den verksamhet som behövs för att kunna återgå i full verksamhet i yrket efter riksdagsuppdraget. Det måste enligt utskottet i första hand vara en uppgift för den enskilde ledamoten att själv avgöra om hans eller hennes arbetssituation medger ett utrymme att fullgöra andra uppgifter – även lönearbete – än de som hänger samman med riksdagsuppdraget. Ytterst är det självfallet väljarna som i val avgör saken. Det kunde inte heller bortses från att en reglering i syfte att förhindra visst arbete utanför riksdagen skulle kunna utesluta vissa grupper från möjligheten att åta sig ett uppdrag som riksdagsledamot.

Utskottet vidhöll våren 2005 denna bedömning. Det borde enligt utskottets mening också fortsättningsvis ankomma på den enskilde ledamoten att avgöra vilket utrymme som finns för sådana uppdrag (bet. 2004/05:KU29 s. 28). I samband med behandlingen våren 2006 av riksdagsstyrelsens förslag om ändrade ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (framst. 2005/06:RS4) som bl.a. innebar en möjlighet att begära avdrag från arvodet under kortare ledigheter, avstyrkte utskottet en motion om utökade möjligheter till kortare ledigheter (bet. 2005/06:KU33). Utskottet understök att riksdagsstyrelsens förslag inte innebär någon ändring av den ytterst restriktiva praxis som gäller för ledigheter kortare än en månad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller tidigare ställningstaganden i fråga om sättet för bestämmande av riksdagsledamöternas arvoden och om betydelsen av uppdagsarvoden. Motionerna 2006/07:K213 (m), 2005/06:K260 yrkandena 1 och 2

(mp) och 2006/07:K316 yrkandena 1–3 (v) avstyrks. Utskottet står också fast vid sin tidigare bedömning när det gäller arbete vid sidan av uppdraget som riksdagsledamot. Motion 2006/07:K255 (mp) avstyrks.

Utskottet är inte heller berett att förorda vidgade möjligheter till längre ledigheter. Motion 2006/07:K241 (fp) avstyrks.

Registret över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om obligatorisk registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen. Utskottet hänvisar till att den fortsatta beredningen av ett framlagt utredningsförslag inte bör föregripas.

Motionen

Ulf Holm (mp) begär i motion K259 att registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen ska vara obligatorisk. Motionären anser att registrering är mycket viktigt eftersom lagstiftare ska vara öppna med att redovisa de uppdrag och de privatekonomiska intressen de kan ha. Det har enligt motionären visat sig vid ett flertal tillfällen under den föregående mandatperioden 2002–2006 att ledamöters styrelseuppdrag har inneburit en trovärdighetsfråga. Problemet med dagens registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen är att den är frivillig och att långt ifrån alla ledamöter har lämnat in redovisningen. Detta är olyckligt eftersom det faktum att ledamöter medvetet, eller omedvetet, inte redovisar något gör att man kan misstänka att ledamöten i fråga vill undvika att redovisa något. Öppenhet är en ett steg i rätt riktning för att motverka politikerförakt.

Gällande regler

Lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen trädde i kraft den 1 september 1996. Riksdagsförvaltningen får enligt lagen med hjälp av automatisk databehandling inrätta och föra ett register med ändamålet att ge en samlad information om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse (1 och 5 §§). Anmälan är enligt 4 § frivillig men den ska innehålla alla vid anmälningstillfället relevanta uppgifter om sådana förhållanden som registret enligt 10 § ska innehålla. Registreringen är enligt förarbetena (bet. 1995/96:KU13) ett uttryck för en strävan mot en större öppenhet kring uppdraget som riksdagsledamot. Vid

urvalet av uppgifter som ska omfattas av registreringen beaktades att ett otillbörligt intrång inte skulle uppkomma i den enskilde ledamotens personliga integritet.

Bland uppgifterna som enligt 10 § ska ingå i registret märks ägarintressen i olika slags företag, förutsatt att värdet av andelen uppgår till två basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Även ägarintresse i en fastighet som är näringsfastighet ska registreras. Vidare ska olika slag av inkomstbringande verksamhet registreras. Det gäller dels avlönad anställning, dels vid sidan av ledamotsuppdraget bedriven självständig verksamhet. Avtal av ekonomisk karaktär mellan en ledamot och arbetsgivare ska registreras. Detta gäller bl.a. löne- eller pensionsförmån som utgår under tid som omfattas av uppdraget som riksdagsledamot, men även avtal som får effekt först sedan uppdraget som riksdagsledamot har upphört, ska registreras. Styrelseuppdrag och revisorsuppdrag i bolag och ekonomisk förening ska registreras. Detsamma gäller motsvarande uppdrag i en ideell förening som har till uppgift att främja medlemmarnas ekonomiska intressen och stiftelse som bedriver rörelse eller annan ekonomisk verksamhet. Bland de ideella föreningar som träffas av registreringskravet kan nämnas fackliga organisationer, arbetsgivarorganisationer och näringslivsorganisationer. Offentliga uppdrag ska registreras, såvida de inte endast är av tillfällig karaktär. Detta gäller såväl statliga som kommunala uppdrag. Slutligen ska också vissa materiella förmåner, sekreterar- eller utredningshjälp registreras. Enligt 8 § ska nya registreringspliktiga uppgifter eller ändringar av registrerade uppgifter anmälas skriftligen inom fyra veckor efter det att de uppkommit. Enligt 9 § kan en ledamot när som helst genom skriftlig anmälan till kammarkansliet återkalla en anmälan om registrering.

Bakgrund

Åren 2000 och 2001 avstyrkte utskottet (bet. 2000/01:KU4 s. 50, bet. 2001/02:KU12 s. 31) ett par motioner i samma syfte som den nu aktuella. Utskottet hänvisade till ett tidigare uttalande i samband med att utskottet våren 1996 behandlade förslaget till lag om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen (bet. 1995/96:KU13). Utskottet framhöll då att det var angeläget att de första årens erfarenheter skulle tas till vara och att nödvändiga justeringar och förbättringar görs så snart det är möjligt. Utskottet förutsatte att den utvärdering som föreslagits av den arbetsgrupp som utarbetat lagförslaget skulle komma till stånd i lämpligt sammanhang. Vid behandlingen hösten 2000 av frågan framhöll utskottet att det var angeläget att denna utvärdering nu kom till stånd för att ligga till grund för bedömningar om huruvida ändringar i lagen kunde behöva göras. En sådan utvärdering borde enligt utskottet föreligga innan utskottet tog ställning till frågan om en obligatorisk registrering. Utskottet, som förutsatte att utvärderingen skulle komma till stånd, ansåg inte att ett initiativ med anledning av motionerna var nödvändigt. När frågan åter behandlades hösten 2001 hänvisade utskottet till att det inom riksdagsstyrelsen förbered-

des en utvärdering av lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. En kartläggning hade genomförts av kammarkansliet. Utskottet vidhöll sin bedömning att utvärderingen borde avvaktas innan ställning togs till frågan om obligatorisk registrering.

I november 2005 beslutade riksdagsstyrelsen tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av ledamöternas ekonomiska register. Utredaren, justitierådet Per Virdesten, överlämnade i april 2006 betänkandet Registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen (2005/06:URF4). Förslaget innebär att

- registreringen görs obligatorisk för samtliga ledamöter,
  - vissa uppgifter ska registreras genom kammarkansliets försorg,
  - vissa uppgifter ska anmälas till registret av ledamöterna själva,
  - den praktiska hanteringen förenklas och automatiseras i viss utsträckning.
- Betänkandet har remissbehandlats och är för närvarande föremål för överväganden inom riksdagsförvaltningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser med tillfredsställelse att en översyn nu genomförts och att konkreta ändringsförslag lagts fram. Enligt utskottets mening bör den fortsatta beredningen inte föregripas. Motion 2006/07:K259 (mp) avstyrks.

Det ledamotsnära stödet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till en aviserad utvärdering och till tidigare ställningstagande en motion om att införa en ledamotspeng för det ledamotsnära stödet som ska betalas direkt till den enskilde ledamoten.

Motionen

Anne-Marie Pålsson och Anne Marie Bodén (båda m) begär i motion K361 att det ledamotsnära stödet utökas (yrkande 1) och att det tillsätts en utredning i syfte att utforma regler för en ledamotspeng som ska betalas direkt till den enskilde riksdagsledamoten i stället för till partierna (yrkande 2). För att riksdagens kontrollfunktion ska kunna utföras på ett meningsfullt och effektivt sätt måste enligt motionen mer ekonomiska resurser anslås. Balansen mellan den verkställande och den kontrollerande makten är nämligen i dag enligt motionärerna minst sagt skev. Knappt 500 personer ska övervaka och kontrollera en regering som förfogar över minst tio gånger större resurser. Det s.k. ledamotsnära stödet är för litet. För att resursförstärkningen ska få full effekt är det angeläget att resurserna följer

den enskilde riksdagsmannen. Att som i dag betala ut stödet i dess helhet till de enskilda partierna är enligt motionärerna ingen bra lösning, eftersom det innebär att frågan om hur stödet ska disponeras bestäms på central nivå (partiet) och inte av den som ska ta del av det (riksdagsledamoten). Som jämförelse nämns i motionen exempelvis Tyskland. En tysk parlamentariker får ett stöd som räcker till att avlöna två heltidsanställda tjänstemän samt bestrida allmänna utgifter om drygt 300 000–400 000 kr per år. Med sådana resurser ges helt andra förutsättningar för den enskilde ledamoten att göra något vettigt i sin granskning. Partiets primära intresse är att vinna väljarnas förtroende, något som lättare uppnås via populära utspel än genom kontroll av regeringens lagförslag på områden som inte är massmedialt intressanta. Det kan därför enligt motionärerna finnas en risk för att resurser satsas för det förra snarare än på det senare. Den årliga merkostnaden skulle enligt motionen kunna finansieras genom en motsvarande neddragning i partistödet och anslaget till Regeringskansliet.

Bakgrund

Till partigrupperna i riksdagen lämnas enligt 1 § lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen basstöd, stöd till kostnader för politiska sekreterare åt riksdagens ledamöter samt stöd till kostnader för riksdagsledamöters utrikes resor.

Enligt 10 § är stödet till kostnader för politiska sekreterare åt riksdagens ledamöter avsett att bekosta handläggarghjälp åt riksdagens ledamöter. Stödet beräknas efter normen att det ska motsvara kostnaden för en politisk sekreterare per ledamot. Vid bestämmande av stödets storlek ska beloppet 46 000 kr per politisk sekreterare och månad ligga till grund för beräkningen. I budgetpropositionen för år 2007 föreslås en lagändring med innebörd att beloppet höjs till 47 400 fr.o.m. den 1 januari 2007.

Riksdagen beslutade år 1999 att reformera det offentliga stödet till ledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen. Syftet var att förbättra ledamöternas arbetssituation genom utökad handläggarghjälp, s.k. politiska sekreterare. Stödet utbetalades de första åren efter normen en politisk sekreterare per två ledamöter. En utvärdering av reformen gjordes under hösten 2002. Den visade att reformen slagit väl ut. En majoritet av ledamöterna ansåg att de politiska sekreterarna har stor betydelse för deras uppdrag som ledamot och att deras politiska arbete har underlättats. Flertalet ledamöter ansåg också att stödet borde utökas. Det var en allmän uppfattning att det har stor betydelse för en fungerande demokrati att riksdagen och dess ledamöter har kvalificerade resurser som stöd i arbetet. Behovet av detta hade ökat i takt med att riksdagsarbetet blivit mer komplext och ställde större krav på ledamöterna. EU-frågorna hade vuxit på senare år, både till betydelse och till omfattning. Riksdagen fokuserade mera på utvärdering av politikens resultat. Medieuppmärksamheten hade ökat. Den direkta kommunikationen med allmänheten, företagare och organisationer hade ökat kraftigt i och med att Internet numera är så allmänt tillgängligt.

E-postkommunikationen tog dock mycket tid i anspråk för ledamöterna. Sammantaget ledde dessa förändringar till ett större behov av kvalificerat stöd för uppdraget som riksdagsledamot. Riksdagsstyrelsen ansåg att utbyggnaden av reformen med politiska sekreterare skulle fortsätta. Genomförandet borde vara avslutat den 31 december 2006. En andra utvärdering borde ske efter genomförandet av etapp två. Reformen innebar också ökade kostnader för riksdagsförvaltningen i form av ökade lokalkostnader, IT-stöd samt förbrukningsmaterial etc. Riksdagen beslutade om lagändringar i enlighet med riksdagsstyrelsens förslag (prop. 2003/04:100, bet. 2003/04:FiU21). Lagändringarna trädde i kraft den 1 september 2004.

Enligt budgetpropositionen för år 2007 (prop. 2006/07:1, volym 2, utg.omr. 1, s. 70) ska riksdagsförvaltningen under år 2006 förbereda den uppföljning av stödet till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen som ska ske år 2007. Enligt riksdagsstyrelsens beslut den 15 juni 2005 ska en mer omfattande uppföljning av stödets användning genomföras vartannat år. För uppföljningen 2007 som är den första kommer extern oberoende expertis att anlitas. Det kommer att ingå i uppdraget att lämna förslag till relevanta definitioner av centrala begrepp i syfte att leva upp till lagens intentioner.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte våren 2006 en motion (m) liknande den nu aktuella (bet. 2005/06:KU33). Utskottet hänvisade till att riksdagsstyrelsen beslutat att en uppföljning av stödet skulle genomföras. Enligt utskottets mening borde denna utvärdering avvaktas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motion 2006/07:K361 yrkandena 1 och 2 (m).

Miljöpolicy och miljöledningssystem

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om ett miljöledningssystem i riksdagen med hänvisning till tidigare ställningstaganden om att det är en fråga för riksdagsförvaltningen.

Motionen

Karin Svensson Smith m.fl. (mp, c, fp, kd, v) begär i motion K369 att det utarbetas en övergripande miljöpolicy och ett miljöledningssystem för riksdagens arbete (yrkandena 1 och 2). Motionärerna hänvisar till att många stora företag och arbetsplatser sedan länge har infört miljöpolicy och miljö-

ledningssystem. I dag finns vare sig en övergripande miljöpolicy eller ett miljöledningssystem för arbetet i riksdagen. Det innebär givetvis inte att det saknas miljöhänsyn. Många riksdagsledamöter försöker väga in klimataspekten vid valet av färdsätt. Förvaltningen har miljökriterier vid upphandling av exempelvis papper. Men det är alltför många energikrävande apparater som är påslagna även nattetid. I alltför många rum lyser lamporna utan att någon människa är där. Den senaste omgången datorer till ledamöter är behandlade med bromerade flamskyddsmedel trots att det finns alternativ som är bättre för miljön. Det finns inget utarbetat system för cyklar som kan användas för ledamöternas och de anställdas näraliggande tjänsteärenden. Sortering och omhändertagande av avfall lämnar en del övrigt att önska. Pappersförbrukningen kunde sannolikt vara väsentligt lägre. Andelen ekologiska produkter i livsmedelshanteringen lär inte leva upp till det nationella mål riksdagen har beslutat om. Det behövs en övergripande miljöpolicy och ett miljöledningssystem som systematiskt minskar den negativa miljöpåverkan riksdagen i dag ger upphov till.

Bakgrund

Ett miljöledningssystem är ett organisatoriskt sätt att arbeta som underlättar ett rationellt bedrivet miljöarbete i företag och organisationer. Det innebär att miljöhänsyn och resurshushållning integreras i den ordinarie verksamheten. Ett miljöledningssystem ska ha tydliga riktlinjer och mål, klargjorda ansvarsförhållanden, rutiner för uppföljning och redovisning av resultat samt innebära att ambitionsnivån i miljöarbetet ständigt kan höjas. Miljöpolicy ingår i miljöledningssystemet. Av budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1) framgår att huvuddelen av de statliga myndigheterna, ca 220 stycken, har den tidigare regeringens uppdrag att införa och arbeta med miljöledningssystem som bygger på principerna i Internationella standardiseringsorganets miljöstandard ISO 14001 och EG:s miljölednings- och miljörevisionsförordning (EMAS). Fjorton myndigheter har vidareutvecklat sitt miljöledningsarbete genom att certifiera det enligt ISO 14001 eller registrera det enligt EMAS, och ytterligare några är på gång.

Inom riksdagen tas miljöhänsyn i en lång rad skilda sammanhang. Fastighetsenheten är i slutfasen av ett arbete med en handlingsplan för enhetens miljö- och arbetsmiljöstyrning. Vidare kan bl.a. följande nämnas: Källsortering görs. De fordon som upphandlas är miljöklassade och uppfyller kraven på återvinning m.m. Enbart miljövänliga rengöringsprodukter används inom bevakningsenheten. Bevakningspersonalen släcker lampor under ronderna kvällstid. I avtalet med restaurangentreprenören anges att leverantören målmedvetet ska verka för att verksamheten bedrivs på bästa miljövänliga sätt med hänsyn till lokaler, utrustning och kemisk-tekniska produkter. Pappersbesparingar görs genom elektroniska administrativa rutiner, papperssortering sker, och kaffet är kravmärkt. Material som används är i stora delar svanmärkt eller tillverkade av returpapper, limstift och överstrykningspennor är vattenbaserade, kassetter med toner till skrivarna retur-

neras till leverantören och återanvänds. Lokalvården använder i ca 70 % av lokalerna ett städsystem som innebär ett minimum av rengöringsmedel och att dessa är skonsamma mot miljö och hälsa. Miljömärkta hygienprodukter väljs.

Alla datorinköp sker via avtal som Statskontoret slutit. Utrustning avyttras genom ett företag som arbetar med begagnad och förbrukat IT-utrustning med målsättningen att huvuddelen av materialet återanvänds och att restprodukterna ska orsaka minsta möjliga påverkan.

Riksdagsförvaltningens anbudsinbjudan 2006 avseende upphandling av centralutrustning och mikrofoner till ljudanläggningen i plenisalen innehöll att en projektspecifik miljöplan skulle redovisas och att slutlig miljöplan skulle utarbetas i samråd.

Tidigare behandling

Hösten 2000 avstyrkte utskottet bl.a. ett motionsyrkande (v) om införande av ett miljöledningssystem i riksdagen (bet. 2000/01:KU4 s. 45 f.). Utskottet hänvisade till att utformningen av organisationen för riksdagens interna miljöarbete ankommer på riksdagsförvaltningen och dess ledning. Förvaltningen bedriver ett aktivt internt miljöarbete och miljöhänsyn är en integrerad del av verksamheten. Det fanns enligt utskottet inte anledning att förutsätta annat än att förvaltningsledningen följer utvecklingen av system för miljöarbetet, gör de översyner som behövs i lämplig form och anammar det särskilda miljöledningssystem som kan behövas. Något särskilt initiativ med anledning av motionerna om miljöledningssystem var enligt utskottets mening inte påkallat. Våren 2003 hänvisade utskottet till denna bedömning när utskottet avstyrkte ett yrkande (v) om ett miljöledningssystem. Våren 2005 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande om att uppgifterna i fråga ankommer på riksdagsförvaltningen och dess ledning. Det fanns enligt utskottets mening fortfarande inte anledning att förutsätta annat än att förvaltningen och dess ledning följde utvecklingen på området. Något initiativ i frågan från utskottets sida var inte påkallat (bet. 2004/05:KU29 s. 34).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande att miljöledningssystem i riksdagen är en fråga för riksdagsförvaltningen. Motion 2006/07:K369 yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Riksdagsutbildning om politisk påverkan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till att det är en fråga för riksdagsförvaltningen en motion om riksdagsutbildning om politisk påverkan.

Motionen

Sven Gunnar Persson (kd) begär i motion K332 att riksdagsförvaltningen anordnar utbildning om politisk påverkan riktad till i första hand mindre organisationer och företag. Motionären hänvisar till den tvådagarsutbildning mot betalning som anordnas varje år för journalister och som anges lära ut hur man hittar nyheterna och kontaktvägarna i riksdagen. Under kursen görs också en genomgång av riksdagens arbetsformer, och sammanträffanden med riksdagsledamöter äger rum. Långtifrån alla aktörer har dock samma möjlighet. Framför allt mindre organisationer och företag saknar kunskap om effektiv politisk påverkan och har inte heller ekonomiska resurser att anlita professionella lobbyister. Som komplement till den årliga utbildningen för journalister föreslår motionären därför att riksdagsförvaltningen anordnar en särskild utbildning i politisk påverkan. Målgrupp skulle i första hand vara mindre organisationer och företag som i dagsläget är underrepresenterade när det gäller att presentera underlagsmaterial till riksdagen.

Bakgrund

Målsättningen med de kurser för journalister som informationsenheten erbjuder är att genom informationen underlätta för journalisterna att bevaka riksdagsfrågorna, hitta dokumenten på riksdagens webbplats och hitta vägar att kontakta ledamöter genom att orientera om hur utskotten, kammaren och partikanslierna arbetar. I kursen ingår också samtal i mindre grupper med ledamöter och ett möte med en erfaren riksdagsjournalist.

Informationsenheten arrangerar även kurser för ett stort antal samhällskunskapslärare och kurser för informatörer vid myndigheter och verk.

Utskottets ställningstagande

Frågan om informationsenhetens utbud av kurser är enligt utskottets mening en fråga för riksdagsförvaltningen. Utskottet förutsätter att förvaltningen gör de avvägningar som behövs med hänsyn till syftet med kurserna och det ekonomiska utrymmet. Utskottet är inte berett att föreslå ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om vissa kurser utan avstyrker motion 2006/07:K332 (kd).

Rum för stillhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande en motion om ett rum för stillhet i riksdagen.

Motionen

Anne Marie Brodén (m) begär i motion 2006/07:K305 ett rum i stillhet till minne av Dag Hammarskjöld i den svenska riksdagen. Stunder av stillhet har enligt motionen mycket positiva resultat, såsom minskad sjukfrånvaro och ökat självförtroende samt ökad förmåga till koncentration. När Dag Hammarskjöld invigde meditationsrummet i FN förklarade han:

Inom oss alla finns en kärna av stillhet omgiven av tystnad. Här i denna byggnad, där så många arbetar och debatterar för fred, behövs ett rum som är avskilt för tystnad i yttre mening och stillhet i inre mening. Här finns inga andra symboler, inget som distraherar eller stör stillheten i vårt inre. Enligt ett urgammalt ordspråk karaktäriseras ett kärl av sitt tomrum och inte av sina väggar. Det ankommer på var och en av oss, som besöker detta rum, att fylla tomrummet med det som vi själva finner i vår kärna av stillhet.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte våren 2006 (bet. 2005/06:KU21) i samband med behandlingen av Riksdagskommitténs betänkande Riksdagen i en ny tid (framst. 2005/06:RS3) en motsvarande motion av samma motionär. Utskottet hänvisade till att det inom riksdagens fastigheter finns ett andaktsrum samt ett närliggande rum som inte på samma sätt är kristet präglad. För användningen av de båda rummen svarar riksdagens kristna grupp. Utskottet hänvisade till att frågor om användningen av riksdagslokalerna ankommer på riksdagsförvaltningen att hantera. Utskottet förutsatte att det inom riksdagsförvaltningen och riksdagsstyrelsen finns en lyhörddhet för önskemål från skilda ledamöter. Utskottet var inte berett att ta ställning i bl.a. frågan om ett rum för stillhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motion 2006/07:K305 (m).

Riksdagshörna i Luleå

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till att det är en fråga för riksdagsförvaltningen en motion om riksdagshörna i Luleå.

Motionen

Fredrik Lundh (s) begär i motion K231 att det inrättas en riksdagshörna i Luleå. Riksdagen är en mycket viktig del i den svenska demokratin men för alltför många svenskar känns riksdagen mycket långt borta. Under föregående mandatperiod har talmannen invigt fyra riksdagshörnor runt om i landet. Genom dessa riksdagshörnor som är placerade på stadsbiblioteken kan medborgarna komma lite närmare riksdagen och det viktiga demokratiska arbete som sker där. Det är enligt motionen dags för även nordligaste Sverige att komma närmare riksdagen genom en ny regional riksdagshörna i Luleå. En tänkbar placering skulle kunna vara i kommunens nya kulturhus. Denna regionala riksdagshörna skulle även kunna bli ett försök där man också integrerar EU-information.

Bakgrund

På stadsbiblioteken i Göteborg, Malmö, Sundsvall och Umeå finns riksdagshörnor. I riksdagshörnorna kan man träffa lokala riksdagsledamöter och samtala, diskutera och ställa frågor kring det politiska arbetet. Det är också möjligt att använda datorer för att själv söka information via riksdagens webbplats och även att titta på debatterna i kammaren eller öppna utskottsutfrågningar via webb-tv. Det finns dessutom tillgång till allt tryckt informations- och undervisningsmaterial från riksdagen. Tanken är att på så sätt stärka demokratin, ge riksdagspolitiker en lokal bas för möten med allmänheten, öka förståelsen för de politiska processerna och föra riksdagsarbetet närmare medborgarna.

Enligt riksdagsförvaltningens årsredovisning för år 2005 invigdes riksdagshörnan i Umeå i oktober 2005. Verksamheten vid riksdagshörnorna i Sundsvall, Göteborg och Malmö hade utvecklats under året. Sammanlagt hade drygt 80 politikerträffar anordnats med totalt ca 375 besökare, bl.a. skolklasser. Förutom talmannen och statsrådet Pagrotsky hade ett 60-tal riksdagsledamöter träffat allmänheten i riksdagshörnorna. Aktiviteterna hade annonserats i dagspressen. En utvärdering av riksdagshörnorna visade att politikerna och besökarna var nöjda, men att bibliotekspersonalen tyckte att intresset från allmänheten varit relativt lågt.

Från riksdagsförvaltningens sida avvaktas hur hörnorna utvecklas och i vilken mån de fyller avsedd funktion, dvs. en mötesplats för politiker och allmänhet och en plats där riksdagen och dess arbete görs tillgängligt för medborgarna.

Tidigare behandling

Våren 2006 avstyrkte utskottet en motion om utveckling av riksdagshörnorna med hänvisning till att det är en fråga för riksdagsförvaltningen. Något tillkännagivande till riksdagsstyrelsen var enligt utskottets mening inte behövligt (bet. 2005/06:KU21 s. 80).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande att utvecklingen av riksdagshörnorna är en fråga för riksdagsförvaltningen. Motion 2006/07:K231 (s) avstyrks.

Nordiskt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (v) om ett fast organ för frågor med anknytning till Nordiska rådet med hänvisning till riksdagsstyrelsens uppgifter.

Jämför reservation 5 (v).

Motionen

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion K263 yrkande 1 en utredning av möjligheten att inrätta ett fast organ för hantering av frågor med anknytning till Nordiska rådet och främja en löpande diskussion om frågor som innefattar nordiskt mellanstatligt samarbete. Motionärerna vill se en grundläggande diskussion i riksdagen om det nordiska samarbetet.

Bakgrund

En särskild myndighet inrättades år 1959 för Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli. Dessförinnan intog delegationen en organisatorisk särställning bland riksdagens myndigheter och organ. Riksdagen bidrog med en administrativ tjänst. I övrigt sköttes sekretariatsfunktionen av arvodestjänstpersonal. I samband med inrättandet framhölls att delegationen huvudsakligen var ett parlamentariskt organ och därför borde vara ett riksdagens organ i förvaltningsmässigt avseende. Olika lösningar diskuterades: att jämställa delegationen med ett utskott, inordna delegationen eller i vart fall dess personal under något redan befintligt riksdagsorgan eller skapa en självständig myndighet. Det sistnämnda alternativet valdes men bankoutskottet (BaU 1959:37) framhöll att myndighetsformen inte fick utgöra hinder för en annan organisation om ändrade förhållanden skulle påkalla det.

Kansliets huvuduppgift var att ge service till ledamöterna i den svenska delegationen dels vad gällde handläggningen av olika sakfrågor inom det nordiska samarbetet, dels av mer praktisk natur inför mötes- och reseverk-

samheten. Våren 1994 föreslog talmanskonferensen (förs. 1993/94:RfK3) att Nordiska rådets svenska delegation skulle sammanföras med den inre riksdagsförvaltningen. Delegationen och kansliets resurser överfördes till riksdagens internationella kansli (RIK) den 1 juli 1994. Delegationen tillförsäkrades egna personella resurser för sin kärnverksamhet. Delegationen har bibehållit sin självständiga ställning som ett politiskt valt organ med ansvar för verksamheten inom sitt område. Delegationen sammanträder cirka åtta gånger per. Delegationen avger varje år en berättelse till riksdagen om det nordiska samarbetet. Samtidigt framlägger regeringen sin skrivelse om samarbetet i Norden.

Av Riksdagskommitténs betänkande Riksdagen i en ny tid (framst. 2005/06:RS3) framgår att en dialog har inletts mellan rådets presidium och de nordiska parlamentens talmän (s. 75). Fokus i diskussionerna hade dithills varit på budgetbehandlingen, budgetens storlek och andel av den totala budgeten för det interparlamentariska samarbetet. Andra viktiga frågor som lyfts fram i diskussionen och där samsyn kunnat nå gäller förankringen och återkopplingen i de nationella parlamenten av det nordiska samarbetet och samordningen av de nordliga parlamentariska samsamarbetsorganen i framtiden. Nordiska rådets svenska delegation har uttryckligen givit delegationsmedlemmarna ansvar för att informera sina kolleger i respektive riksdagsutskott.

Kommittén ansåg sammanfattningsvis att det interparlamentariska samarbetet bör spela en fortsatt viktig roll. En förutsättning för att riksdagen ska kunna delta i detta samarbete på ett ändamålsenligt sätt var, enligt kommittén, att riksdagen och dess organisation återkommande låter genomlysa den internationella verksamheten och se över vilka prioriteringar som görs. Formerna för talmannens möten med delegationspresidierna och utrikesutskottets presidier borde utvecklas. Dessa möten kunde enligt kommittén bidra till principiella resonemang och diskussioner om prioriteringar inom den internationella verksamheten men också bidra till ett viktigt informationsutbyte i syfte att undvika onödigt dubbelarbete.

Kommittén konstaterade också att riksdagsstyrelsen, genom 1 kap. 5 § andra stycket riksdagsordningen, har givits en tydlig roll i arbetet med att få till stånd ett mer övergripande ansvar för utvecklingen i fråga om vilka prioriteringar och strategiska bedömningar som kan behöva göras mellan olika behov.

Utskottets ställningstagande

Riksdagskommittén har nyligen redovisat överväganden i fråga om riksdagens interparlamentariska arbete, däribland arbetet i Nordiska rådet. Som kommittén framhållit har riksdagsstyrelsen en tydlig roll när det gäller de prioriteringar och strategiska bedömningar som kan behöva göras. Det är enligt utskottets mening inte nödvändigt med ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om hur frågor med anknytning till Nordiska rådet ska hantearas i riksdagen. Motion 2006/07:K263 (v) yrkande 1 avstyrks.

Riksrevisionen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet som inte är berett att förorda en annan ordning än att valberedningen förbereder val till Riksrevisionens styrelse avstyrker en motion om ändrad sammansättning av styrelsen.

Motionen

Susanne Eberstein och Hans Stenberg (båda s) begär i motion K267 att reglerna för sammansättningen av Riksrevisionens styrelse ändras så att de stämmer överens med reglerna för kommunerna. Reglerna angående kommunal revision innebär att oppositionen innehar ordförandeskap och majoritet. Detta är enligt motionärerna bra för den demokratiska kontrollen.

Bakgrund

Enligt 12 kap. 7 § regeringsformen finns vid Riksrevisionen en styrelse som utses av riksdagen. Enligt 7 kap. 2 § riksdagsordningen ska, om inte riksdagen föreskriver annat, val som förrättas av kammaren beredas av en valberedning, utsedd inom riksdagen. Enligt 8 kap. 14 § riksdagsordningen skall Riksrevisionens styrelse bestå av ett udda antal ledamöter, lägst elva, som väljs för riksdagens valperiod. Varje partigrupp, vilken motsvarar parti som vid valet till riksdagen har fått minst fyra procent av rösterna i hela riket, ska besätta en plats. Därutöver fördelas platserna i styrelsen proportionellt mellan samma partigrupper. Riksdagen väljer bland ledamöterna en ordförande och en eller flera vice ordförande.

Sedan den 17 oktober 2006 har Riksrevisionens styrelse en sammansättning bestående av tre socialdemokrater (varav en är vice ordförande) en vänsterpartist, en miljöpartist, en centerpartist, en kristdemokrat och tre moderater under ordförandeskap av en folkpartist.

Dessförinnan leddes styrelsen av en socialdemokratisk ordförande. En folkpartist var vice ordförande, och bland övriga ledamöter var två socialdemokrater, en vänsterpartist, en miljöpartist, en centerpartist, en kristdemokrat, en folkpartist och två moderater.

Enligt 9 kap. 1 § kommunallagen (SFS 1991:900) ska nyvalda fullmäktige välja revisor för granskning av verksamheten under de fyra följande åren. Enligt 9 kap. 2 § ska minst fem revisorer utses vid bl.a. samlad revision av hela verksamheten. Den 1 juli 2006 trädde en rad ändringar i kommunallagens regler om revision i kraft. I regeringens proposition 2005/06:55 Stärkt revision och ansvarsprövning i kommuner och landsting underströks att revisionens objektivitet och opartiskhet är av största betydelse för tilltron till kontrollsystemet. Regeringen fann det lämpligt att avgränsa valbarheten för förtroendevalda revisorer så att dessa inte kan utses till andra förtroendeuppdrag. De uppdrag som avsågs var ordförande eller vice ordförande i fullmäktige, ledamot eller ersättare i nämnd, full-

måktigeberedning eller kommunalt företag. Regeringen underströk också behovet av bredast möjliga representativitet. I en tidigare proposition (prop. 1998/99:66) anförde regeringen att det är viktigt att revisionen uppfyller fullmäktiges och medborgarnas rättmätiga krav på bl.a. oberoende. Regeringen framhöll att en ordning som innebär att ordföranden i revisionen utses från minoriteten kunde vara ett sätt för kommuner och landsting att på frivillig väg markera revisorernas oberoende i förhållande till den politiska majoriteten.

Utskottets ställningstagande

Det är en uppgift för valberedningen att bereda val till Riksrevisionens styrelse. Utskottet är inte nu berett att förorda en annan ordning. Motion 2006/07:K267 (s) avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Motionsrätten, punkt 3 (mp)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i reservationen om motionsrätten. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:K216 och avslår motionerna 2006/07:K237 yrkande 1, 2006/07:K238 och 2006/07:K266.

Ställningstagande

Den nuvarande ordningen med en mycket tidsbegränsad period för allmänna motioner gagnar inte riksdagsarbetet, samhällsutvecklingen, det demokratiska engagemanget och dialogen mellan folkvalda och ”folket”. Onödiga ”deadlines” gagnar ingen och orsakar bara onödig stress på bekostnad av kvaliteten.

Omvärldsförändringarna är många och snabba. Inte minst det intensifierade EU-arbetet har stor påverkan på riksdagens arbete. En allmän motionsrätt bör föreligga under hela riksmötet. En kontinuerlig motionsrätt medför att motioner kan väckas när det uppstår ett behov, vilket i sig kan föranleda åtgärder i rättan tid och att en fråga får den belysning och mediala uppmärksamhet som den förtjänar. Allmänhetens och intressegruppers möjlighet att aktivt söka föra en dialog med partier och ledamöter skulle också öka.

Ytterligare en fördel med en allmän motionsrätt under hela mandatperioden är att samtliga riksdagskanslier, såväl riksdagens egna som partikanslierna, ges möjlighet att planera sin verksamhet över tid på ett annat sätt. Motionsfloden som sådan gynnar inte den tredje statsmaktens granskande funktion och inte heller det demokratiska engagemanget.

2. Utskotten, punkt 4 (v)
av Pernilla Zethraeus (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i reservationen om utskotten. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:A238 yrkandena 8 och 9, bifaller delvis motion 2005/06:A5 yrkande 2 och avslår motion 2006/07:K244 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Utskotten i riksdagen, sånär som på arbetsmarknadsutskottet, saknar formella instrument för att behandla jämställdhetsfrågor inom sina sakområden. Det innebär att varje annat utskott, om det så vill, kan förbise könsmaktsperspektivet. Utskotten bör ha en plattform för att kunna föra upp jämställdhetspolitiska frågor inom sina sakområden. Det kan ske genom en övergripande tilläggsparagraf eller genom att samtliga utskott får ett uppdrag att i sin beredning av utskottsärendena beakta jämställdhetsaspekter ur ett feministiskt perspektiv. Riksdagen bör uppdraga åt riksdagsstyrelsen att pröva vilka åtgärder som är nödvändiga för att riksdagens samtliga utskott ska få en formell plattform för att föra upp jämställdhetsfrågor inom sina respektive sakområden. Mot bakgrund av detta förslag och för att kvalitetssäkra detta arbete liksom för att tydliggöra att jämställdhetsarbetet inte är förhandlingsbart eller ska kunna väljas bort, behövs en kontrollfunktion för riksdagens jämställdhetsarbete. Regelbundet återkommande granskningar och jämställdhetsrevisioner av riksdagens utskott bör inrättas. Riksdagsstyrelsen bör utreda på vilket sätt en jämställdhetsrevision av riksdagens utskottsarbete på bästa sätt kan inrättas.

3. Riksdagsledamöternas villkor, punkt 6 (v)
av Pernilla Zethraeus (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om riksdagsledamöternas villkor. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:K213 och 2006/07:K316 yrkandena 1–3, bifaller delvis motion 2006/07:K260 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2006/07:K241 och 2006/07:K255.

Ställningstagande

Ett sätt att begränsa riksdagsarvodets utveckling till ännu högre höjder är att knyta arvodet till en fastställd procentsats av prisbasbeloppet. Det skulle ha den uppenbara fördelen att arvodet inte skulle vara föremål för ständig diskussion och nya årliga beslut. Riksdagen bör ompröva nuvarande system för fastställandet av riksdagsarvodets storlek och i stället överväga ett system där arvodet anges som en procentsats i förhållande till prisbasbeloppet och sedan följer prisbasbeloppets utveckling. Det finns argument för att arvodet ska vara förhållandevis högt. Det minskar risken för att ett stort flertal möjliga ledamöter från olika partier avstår från att kandidera på grund av att det skulle innebära en inkomstminskning. Såsom lagstiftare i Sveriges högsta beslutande politiska organ ska ledamöterna vara "omutbara", dvs. inte kunna påverkas ekonomiskt att fatta beslut i en viss riktning. I internationell jämförelse är de svenska riksdagsledamöterna inte heller speciellt högt arvoderade. Men det handlar också om trovärdighet. Riksdagsledamöterna ska vara representativa för sitt parti och dess ståndpunkter och inte minst representativa för folket. Jämfört med de flesta inom väljarkåren har riksdagsledamöterna höga månatliga ersättningar, vilket riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan de folkvalda ledamöterna och de folk de representerar. Den som går från ett låglöneyrke in i riksdagen kan få stora problem att anpassa sig tillbaka till den vanliga tillvaron när riksdagsperioden är över. Vi menar att arvodet är för högt satt för att underlätta ett gott förtroende mellan folk och folkvalda. Nivån på arvodet bör knytas till 100 % av ett prisbasbelopp.

Det finns också ett antal uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet för vilka det utbetalas extra ersättningar. Det handlar exempelvis om att vice talmän har ett tilläggsarvode på 30 % av ledamotsarvodet och att utskottsordförande och vice utskottsordförande har ett motsvarande tillägg på 20 respektive 15 %. Vi menar att det rimliga vore att man inom partierna fördelade arbetet så att de ledamöter som innehar dessa viktiga uppdrag i motsvarande mån avlastas när det gäller andra delar av riksdagsuppdraget. Därför bör dessa extra ersättningar för uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet avskaffas.

4. Riksdagsledamöternas villkor, punkt 6 (mp)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i reservationen om riksdagsledamöternas villkor. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:K260 yrkandena 1 och 2, bifaller delvis motion 2006/07:K316 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2006/07:K213, 2006/07:K241, 2006/07:K255 och 2006/07:K316 yrkande 3.

Ställningstagande

I fasta priser har arvodet till riksdagsledamöterna ökat med 80 % på 15 år. Detta är inte rimligt. Den växande klyftan mellan väljare och valda är ett stort problem för Sveriges demokrati. Utvecklingen har sannolikt flera orsaker, och det kommer troligen att krävas många olika åtgärder om utvecklingen ska vändas. En av de viktigaste – och enklaste – åtgärderna är att sänka politikerlönerna. Riksdagsledamöternas arvoden är visserligen inte höga i en internationell jämförelse, men de är inte allmänt accepterade i folkdjupet. De göder ett missnöje som bidrar till att stärka populistiska rörelser, och de undergräver förtroendet både för oss politiker och för politiken i sig.

Arvodesnämnden är en myndighet under riksdagen. Ledamöterna i nämnden utses av riksdagsstyrelsen. I praktiken bestämmer sålunda riksdagsledamöterna fortfarande nivån på sina egna arvoden, även om man delegerat själva beslutsfattandet till ett annat (dock internt) organ. Det man vinner på det här systemet är att man själv, som enskild riksdagsledamot, slipper försvara arvodeshöjningar. Den enskilde ledamoten kan bekvämt två sina händer inför den ”självständiga” arvodesnämndens beslut.

Det nuvarande systemet bör därför ändras. I stället bör riksdagen fatta beslut om riksdagsledamöternas arvoden efter förslag från arvodesnämnden. Eftersom det är riksdagsledamöterna som ska ta emot arvoden, bör de själva vara beredda att fullt ut ta beslutet om arvodenas storlek. Systemet kan naturligtvis förbättras ytterligare. Ett sätt att slippa lägga tid och kraft på återkommande diskussioner om lönenivån är att ta ett principbeslut om att koppla lönen till något annat. En metod som tillämpas i vissa kommuner är att ta ett principbeslut om att koppla politikerlönerna till prisbasbeloppet. Prisbasbeloppet skrivs upp i takt med den ekonomiska utvecklingen i samhället. Det vore onekligen en elegant lösning på problemet.

Det skulle finnas ett starkt signalvärde i att riksdagens ledamöter tog beslutet att sänka sina arvoden med 10 000 kr. Man ska inte underskatta de runda siffrornas makt, och det är en signal som svensk politik mycket väl kan behöva. Inför framtiden finns det dock en klar pedagogisk fördel att koppla riksdagsarvodets storlek till prisbasbeloppet.

5. Nordiskt samarbete, punkt 13 (v)

av Pernilla Zethraeus (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i reservationen om nordiskt samarbete. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:K263 yrkande 1.

Ställningstagande

De nordiska länderna, med sin i stora delar överensstämmande struktur och syn på välfärdsstaten, har mycket att vinna på att samarbeta. Liksom det görs i dag bör det ske på ett mellanstatligt, jämlikt plan och inte så att en majoritet kan bestämma över en minoritet. Förutom Finland har de nordiska länderna hållit sig utanför den europeiska valutaunionen och det går nu att konstatera att de inte har förlorat på detta i sin ekonomiska utveckling utan tvärtom. Att Norge och Island helt hållit sig utanför EU tycks inte heller vara något de behöver ångra. Ett svenskt EU-medlemskap får inte göra att vi släpper samarbetet och samhörigheten med våra närmaste europeiska grannar Norge, Danmark, Finland, Island och de självstyrande områdena Åland, Färöarna och Grönland.

I de flesta svenskers medvetande och även i den svenska riksdagen gör Nordiska rådets eller Nordiska ministerrådets arbete knappast något avtryck alls i dag. Den berättelse om verksamhetsårets arbete som den svenska delegationen överlämnar till riksdagen varje år uppmärksammas sällan eller inte alls. Det förekommer helt enkelt ingen bred diskussion i samhället eller bland de förtroendevalda om vad vi ska ha det nordiska samarbetet till. Det behövs en grundläggande diskussion i riksdagen om det nordiska samarbetet, ett intresse hos riksdagens ledning och en struktur för hur de nordiska frågorna bättre ska kunna kopplas till riksdagens övriga arbete.

Riksdagsstyrelsen bör få i uppdrag att utreda möjligheten att inrätta ett fast organ för hantering av frågor med anknytning till Nordiska rådet och löpande diskussion om frågor som innefattar nordiskt mellanstatligt samarbete.

Särskilt yttrande

Riksdagens arbete med EU-frågor, punkt 1 (s)

Berit Andnor (s), Morgan Johansson (s), Yilmaz Kerimo (s), Helene Petersson (s), Billy Gustafsson (s) och Phia Andersson (s) anför:

Riksdagen antog våren 2006 som vilande ett förslag till lag om ändring i riksdagsordningen, vilket gäller riksdagens arbete med EU-frågorna. I betänkande 2006/07:KU3 anmäler utskottet det vilande förslaget för slutligt beslut. Utskottets majoritet tillstyrker i betänkandet att riksdagen slutligt antar förslaget medan vi i en reservation yrkar att förslaget förkastas.

I reservationen anför vi bl.a. att beslut och voteringar i kammaren ska förbehållas reella beslut, inte opinionsyttringar och remissvar. Voteringar om skrivningen i ett utskottsutlåtande över ett EU-dokument ger ett ställningstagande som både är och kommer att uppfattas som bindande för regeringen och därmed även för Sveriges förhandlingsposition inom EU-samarbetet. Vidare understryker vi att EU:s beslutsprocess inte kan delas upp i en tidig sakbehandlingsfas och en senare realförhandlingsfas. Mot bakgrund av att förslaget innebär att saksamråd ska ske i fackutskotten anser vi inte heller att det finns behov av tillfälliga extra ”sakkunniga” i EU-nämnden, en ordning som motverkar kontinuitet i och sammanhållning av nämndens arbete. Vi gör i det nu aktuella sammanhanget inte någon annan bedömning.

Mot bakgrund av att vi i det nämnda betänkandet yrkar avslag på det vilande förslaget avstår vi dock från att nu i detta sammanhang reservera oss i vissa delar.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion väckt med anledning av prop. 2005/06:155

2005/06:A5 av Gudrun Schyman (-):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om jämställdhetsutskott i riksdagen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:K206 av Lena Adelsohn Liljeroth (m):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anføres om en permanent EU-flagga i riksdagen.

2006/07:K213 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen beslutar att förtroendeuppdraget att vara ledamot i riksdagsstyrelsen inte ska ge ett extra arvode utöver det arvode som utgår till alla riksdagsledamöter.

2006/07:K216 av Eva Flyborg (fp):

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen lägger fram förslag till en reformerad motionstid i enlighet med vad som anføres i motionen.

2006/07:K217 av Eva Flyborg (fp):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anføres om att införa teckentolk vid riksdagens frågestunder.

2006/07:K218 av Carl B Hamilton (fp):

Riksdagen beslutar att hänga Europeiska unionens flagga i kammaren i Sveriges riksdag.

2006/07:K219 av Carl B Hamilton (fp):

1. Riksdagen beslutar om ändring av riksdagsordningen enligt vad i motionen anføres.
2. Riksdagen beslutar att godkänna de i motionen föreslagna riktlinjerna för utskottens arbete med EU-frågor.
3. Riksdagen beslutar att godkänna de i motionen föreslagna riktlinjerna för EU-nämndens arbete.

4. Riksdagen beslutar att godkänna de i motionen föreslagna riktlinjerna för arbetet med yttranden till EG-kommissionen.
5. Riksdagen beslutar att varje parti i EU-nämnden har rätt till sammanlagt minst åtta ordinarieplatser och suppleantplatser.

2006/07:K231 av Fredrik Lundh (s):

Riksdagen beslutar att inrätta en riksdagshörna i Luleå.

2006/07:K237 av Anne-Marie Pålsson (m):

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning tillsätts med syfte att utforma regler för hur en begränsning av den enskilda motionsrätten kan gestalta sig.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening hur voteringsreglerna kan utformas i syfte att minska antalet voteringar för att öka effektiviteten i riksdagen.

2006/07:K238 av Anne-Marie Pålsson (m):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att motionstiden för regeringens propositioner förlängs till åtminstone en månad.

2006/07:K241 av Karin Granbom (fp):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda frågan om möjligheter för riksdagsledamöter att ta tjänstledigt för studier.

2006/07:K244 av Ulrika Karlsson i Uppsala (m):

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att föra över frågor rörande asylpolitik från socialförsäkringsutskottet till utrikesutskottet.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att föra över frågor om integrationspolitik från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet.

2006/07:K255 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om ett allmänt förbud för riksdagsledamöter att också ha ett annat arbete utöver sitt ordinarie riksdagsarbete.

2006/07:K259 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen ska vara obligatorisk.

2006/07:K260 av Max Andersson och Helena Leander (båda mp):

1. Riksdagen beslutar att ändra lagen (1993:1426) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd och lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter på ett sådant sätt att riksdagen fattar beslut om riksdagsledamöternas arvoden efter förslag från arvodesnämnden.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs angående riksdagsarvodets storlek.

2006/07:K263 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen låter utreda möjligheten att inrätta ett fast organ för hantering av frågor med anknytning till Nordiska rådet och främja en löpande diskussion om frågor som innefattar nordiskt mellanstatligt samarbete.

2006/07:K266 av Hillevi Larsson (s):

Riksdagen beslutar att ge ett alternativ till nuvarande system med handskrivna namnteckningar på motioner, interpellationer och enkla frågor och tillåter elektroniska signaturer.

2006/07:K267 av Susanne Eberstein och Hans Stenberg (båda s):

Riksdagen beslutar att reglerna för Riksrevisionen ändras så att de stämmer överens med reglerna för kommunerna.

2006/07:K303 av Birgitta Ohlsson (fp):

Riksdagen beslutar att permanent hänga upp Europeiska unionens samt Förenade nationernas flaggor i Sveriges riksdags plenisal.

2006/07:K305 av Anne Marie Brodén (m):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om ett rum i stillhet till minne av Dag Hammarskjöld.

2006/07:K316 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra det gällande systemet för fastställande av riksdagsarvodet till förmån för ett system där nivån på arvodet fastställs genom att det knyts som en fastställd procentsats i förhållande till prisbasbeloppet.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att nivån på arvodet bör knytas till 100 % av ett prisbasbelopp.

3. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa extra ersättningar för uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet.

2006/07:K321 av Walburga Habsburg Douglas (m):

2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att Europaflaggan ska användas i riksdagens plenisal jämte den svenska flaggan.

2006/07:K332 av Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utbildning i politisk påverkan för allmänheten, att genomföras i riksdagens regi.

2006/07:K361 av Anne-Marie Pålsson och Anne Marie Brodén (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att det ledamotsnära stödet bör utökas.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas med syfte att utforma regler för hur det ledamotsnära stödet kan omvandlas till en ledamotspeng, som ska betalas direkt till den enskilde riksdagsledamoten och inte som nu till partierna.

2006/07:K369 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp, c, fp, kd, v):

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen vad i motionen anförs om att utarbeta en övergripande miljöpolicy för riksdagens arbete.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen vad i motionen anförs om att utarbeta ett miljöledningssystem för riksdagens arbete.

2006/07:A238 av Lars Ohly m.fl. (v):

8. Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen prövar vilka åtgärder som är nödvändiga för att föra upp jämställdhetsfrågor i respektive utskott i enlighet med vad i motionen anförs.
9. Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen utreder på vilket sätt en jämställdhetsrevision av riksdagens utskottsarbete på bästa sätt kan inrättas.